

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын доордук өзгөчөлүктөрү жана дүйнөлүк мааниси

2026-жылдын июль айы

Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук партиялык
мектеби (Мамлекеттик административдик академия) –
Мамлекеттик жогорку деңгээлдеги аналитикалык борбору
«Синьхуа» маалымат агенттигинин Мамлекеттик жогорку
деңгээлдеги аналитикалык борбору

МАЗМУН

КИРИШҮҮ 1

Биринчи бөлүм

Улуу доор улуу идеяны жаратат: Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын калыптануу жана өнүгүү жолу 4

- I. Жаңы доордо партияны ар тараптуу жана катуу башкаруу практикасынын тажрыйбасынан келип чыккан жалпылоо жана жыйынтыктоо 4
- II. Марксизмдин партия куруу теориясын мурастоо жана өнүктүрүү 6
- III. Кытай элинин мыкты салттуу маданиятын улантуу жана заманбап шартка ылайык кайра жаратуу 7
- IV. Дүйнөдөгү саясий партиялардын гүлдөп-өнүгүшүнөн жана кыйрашынан алынган жыйынтыктар жана сабактар 9

Экинчи бөлүм

Жаңы доордогу партиялык курулушту чыңдоонун иш-аракет жетекчилиги – Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын негизги маңызы 11

- I. Партиянын жетекчилигин бекем сактоо – кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмдин эң маанилүү мүнөздүү өзгөчөлүгү 12

II. Партиянын Борбордук Комитетинин борборлоштурулган жана бирдиктүү жетекчилигин бекем сактоо	15
III. Партияны ар тараптуу катуу башкарууну бекем сактоо	17
IV. Баштапкы максатты унутпоо жана тарыхый миссияны дайыма эстеп жүрүү	20
V. Партиянын саясий курулушун жетектөөчү багыт катары кармануу	22
VI. Партиянын инновациялык теориясы менен аң-сезимди калыптандыруу жана ишенимди бекемдөө	25
VII. Партиялык сапатты чындоону бекем кармануу	29
VIII. Байланышы бекем жана аткаруу жөндөмү жогору уюштуруу системасын өркүндөтүүнү кармануу	33
IX. Улуттук кайра жаралуунун оор жүгүн аркалай алган жогорку сапаттагы кадрлар курамын курууну кармануу	36
X. Партиянын иш стилин өркүндөтүүнү туруктуу жана узак мөөнөттүү негизде ишке ашырууну кармануу	40
XI. Партияны катуу тартип менен башкарууну жана тартипке салууну кармануу	43
XII. «Коррупция кылууга батынбоо, мүмкүнчүлүк бербөө жана коррупция кылууну каалабоо» принциптерин бирдиктүү негизде илгерилетүүнү кармануу	47
XIII. Партияны системалуу башкаруу жана ченемдик актылар боюнча башкарууну кармануу	50
XIV. Партияны башкаруу жана тартипке салуудагы саясий жоопкерчиликти камсыз кылуу	53

Үчүнчү бөлүм

Марксизмдин партия куруу теориясынын жаңы баскычка көтөрүү: Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын теориялык өзгөчөлүктөрү	56
I. Бекем идеалдар жана ишенимдер	56

II. Жогорку тарыхый демилге	58
III. Айкын көйгөйлүү багыт	60
IV. Ыйык милдетти моюнга алуу	61
V. Элге болгон чын жүрөктөн чыккан терең сүйүү	63
VI. Илимий ой жүгүртүү ыкмасы	66

Төртүнчү бөлүм

Дүйнөлүк саясий партияларга партияны башкаруунун жаңы жолун сунуштоо – Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын дүйнөлүк мааниси 69

I. Өз жолун тандоо жана аны бекем сактоо, дүйнөлүк саясий партияларга өнүгүү жолун издөөдө жаңы тандоо сунуштоо	69
II. Ишенимдин пайдубалын бекемдөөнү улантуу, элдин колдоосунун төмөндөп кетиши кризисин чечүү үчүн жаңы жолдорду сунуштоо	71
III. Партиянын Борбордук Комитетинин аброюн чечкиндүү коргоо, саясий партиялардын уюштуруучулук чачырандылык көйгөйүн чечүү үчүн жаңы чечимдерди сунуштоо	73
IV. Бийликти көзөмөлдөө жана чектөө механизмдерин өркүндөтүүнү улантуу, саясий партиялардагы коррупциянын өнөкөт илдетин түп-тамырынан бери жоюуга жаңы тажрыйба сунуштоо	75
V. «Нөлдүк сумма» ой жүгүртүү ыкмасынан чечкиндүү баш тартуу, жаңы типтеги саясий партиялардын мамилелерин түзүүгө жаңы үлгү сунуштоо	77

Корутунду 80

КИРИШҮҮ

Бүгүнкү Кытайды түшүнүү үчүн, Кытай Коммунисттик партиясын түшүнүү зарыл.

105 жылдын ичинде Кытай Коммунисттик партиясы түзүлгөн учурундагы 50дөн ашык мүчөсүнөн баштап, бүгүнкү күндө 100 миллиондон ашык мүчөсү бар, 1 миллиард 400 миллиондон ашык калкы бар болгон чоң мамлекетти жетектеген жана дүйнөдө зор таасирге ээ болгон дүйнөдөгү эң чоң башкаруучу партияга өнүгүп өстү. Ал кытай элин жетектеп, улуттун улуу кайра жаралуусу жана өлкөнү модернизациялоону ишке ашыруунун туура жолун ачып, элдин эң кеңири колдоосуна жана кубаттоосуна ээ болду.

Кытай Коммунисттик партиясы өзүнүн 105 жылдык талыкпаган күрөшүнүн даңктуу тарыхында дайыма өзүн чындоого өзгөчө көңүл буруп келген. Ал доордун өнүгүү талаптарына жараша өз ишмердүүлүгүн дайыма кайрадан баалап, күчтүү жоопкерчилик жана сактык сезими менен өзүнө талап коюп, өзүн-өзү жаңылоо (өзүн-өзү революциялоо) духу аркылуу үзгүлтүксүз өркүндөтүп турган. Ушунун аркасында партия ар дайым жашоого жөндөмдүү, демилгелүү жана күч-кубатка толгон бойдон кала алды. Кытай Коммунисттик партиясынын XVIII съездинен бери, өзөгүндө жолдош Си Цзиньпин турган Партиянын Борбордук Комитети узак мөөнөттүү башкаруучу марксисттик партия кандай болушу керек жана мындай партияны кантип куруу керек деген доордун маанилүү маселесинин айланасында партияны башкаруу, өнүктүрүү жана чындоо боюнча бир катар жаңы концепцияларды, жаңы идеяларды жана жаңы стратегияларды сунуштап, натыйжада Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеяларынын тутумун калыптан-

дырды. Бул ой марксизмдин негизги принциптерин Кытайдын конкреттүү реалдуулугу менен, ошондой эле кытай элинин мыкты салттуу маданияты менен айкалыштыруу принциптерине таянат. Ал партия менен элдин практикалык тажрыйбасынын жана жамааттык акылмандыгынын жемиши болуп саналат жана Си Цзиньпиндин жаңы доордогу кытай өзгөчөлүгүндөгү социализм жөнүндөгү идеяларынын маанилүү курамдык бөлүгү болуп эсептелет. Бул идея жаңы доордо партиялык курулуштун улуу жаңы долбоорун тереңдетип илгерилетүү үчүн негизги багытты жана иш-аракеттердин жетекчилик көрсөтмөсүн камсыз кылат. Азыркы учурда дүйнөдөгү кылымдык чоң өзгөрүүлөр ыкчамдап, жаңы толкундагы илимий-техникалык революция менен өндүрүштүк жаңылануулар жаңы чектерди багындырууда. Ошону менен бирге, геосаясий кагылышуулар менен толкундоолор тез-тез катталып, көптөгөн тобокелчиликтер бири-бирине чырмалышып, катмарланууда. Мунун баары глобалдык тартипти түп-тамырынан кайрадан калыптандыруу менен бирге, марксчыл партияларды кошкондо, дүйнөнүн бардык өлкөлөрүнүн саясий партияларынын алдына жаңы чакырыктарды коюуда.

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы оң тажрыйбалар менен терс сабактарды системалуу түрдө жыйынтыктап, элге бакубаттуулук алып келүү жана улутту кайра жаратуу сыяктуу тарыхый миссияны, ошондой эле адамзаттын прогресси менен бүткүл дүйнөнүн жалпы кызыкчылыгын көздөгөн улуу кең пейилдүүлүктү жетекчиликке алат. Бул идея дүйнөлүк саясий жана экономикалык өнүгүүнүн башкы тенденцияларын терең түшүнүү менен, саясий партиялар «кайдан келди, азыр кайда турат жана кайда баратат» деген «партиялык суроого» терең жооп берди. Ошондой эле Кытай Коммунисттик партиясы өткөн заманда эмне үчүн ийгиликке жетишкенин жана келечекте кантип ийгиликти уланта аларын илимий түрдө негиздеп, терең тарыхый түшүнүктү, жогорку деңгээлдеги тарыхый демилгелүүлүктү жана күчтүү тарыхый жоопкерчиликти айкын көрсөттү. Бул идеянын илимий жетекчилиги астында Кытай Коммунисттик партиясынын башкаруусундагы жана Кытайдын мамлекеттик башкаруусундагы жаңы кадамдар, жаңы жүзү бүткүл дүйнөгө ачык көрүндү.

Бүгүнкү күндөгү Кытай Коммунисттик партиясын терең түшүнүү үчүн, сөзсүз түрдө Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясын түшүнүү зарыл.

Биринчи бөлүм

Улуу доор улуу идеяны жаратат: Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын калыптануу жана өнүгүү жолу

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы марксисттик илимий теориядан башат алып, кытайдын мыкты салттуу маданиятына негизделип, ошондой эле Кытай Коммунисттик партиясынын партияны башкаруу, өнүктүрүү жана чыңдоо боюнча улуу практикасынын кучагында калыптанган. Бул идея жаңы доордогу партиялык курулуштун теориялык, практикалык жана системалык жаңыланууларынын натыйжаларын толугу менен чагылдырат.

I. Жаңы доордо партияны ар тараптуу жана катуу башкаруу практикасынын тажрыйбасынан келип чыккан жалпылоо жана жыйынтыктоо

Улуу теориялар улуу практикадан чыгат. Кытай Коммунисттик партиясынын XVIII бүткүл кытайлык съездинен кийин, партиянын ичинде орун алган ар кандай терс көрүнүштөр жана кемчиликтердин алдында: «Партия өзүн кантип башкарыш керек? Тартиптин талаптарын кантип күчөтүү зарыл?» деген суроолор турду. Ишти алгач эмнеден баштоо зарыл эле? ККП Борбордук Комитети ишти жумуш стилин (ыкмасын) жакшыртуудан баштоону чечип, Борбордук Комитеттин «Сегиз эрежесин» бул багыттагы негизги башталыш кадам жана жалпы мобилизациялык чакырык катары кабыл алды.

2012-жылдын 4-декабрында ККП Борбордук Комитетинин Саясий бюро-

сунун жыйынында «Жумуш стилин жакшыртуу жана эл менен тыгыз байланышта болуу боюнча XVIII чакырылыштагы Борбордук Комитеттин Саясий бюросунун сегиз эрежеси» (кыскача «Борбордук Комитеттин Сегиз эрежеси») каралып жана кабыл алынган. Анда иликтөө-изилдөө жүргүзүү, жыйындар жана иш-чараларды уюштуруу, расмий документтерди даярдоо, чет өлкөлөргө чыгуу тартиби, коопсуздукту камсыздоо, жаңылыктардан маалымдоо, макалаларды жарыялоо жана үнөмдүүлүктү сактоо сыяктуу сегиз багыт боюнча конкреттүү талаптар коюлган.

Борбордук Комитеттин «Сегиз эрежесин» иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу сыртынан караганда иш сыяктуу көрүнгөнү менен, ал Кытай Коммунисттик партиясынын партияны башкаруусуна болгон бекем эркинин айкын далили болду. Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук комитетинин Башкы катчысы Си Цзиньпин (мындан ары - Башкы катчы Си Цзиньпин) бул тууралуу: «Эгерде биз Борбордук Комитеттин ушул сегиз эрежесин жакшы аткара албасак жана аны аягына чейин сактай албасак, анда он сегиз же жыйырма сегиз эреже кабыл алуунун эмне кереги бар? Адегенде бир ишти ийгиликтүү бүтүрүп, андан кийин экинчисине өтүшүбүз керек. Ошондо гана эл жана бүткүл партия биздин иш аткара ала тургандыгыбызга, эң башкысы, ишке олуттуу мамиле кыла турганыбызга ынанат. Элдин жана бүткүл партиянын ишенимине ээ болуунун жалгыз жолу ушул», - деп баса белгилеген.

Бул «Сегиз эреже» Кытайды тарыхый жактан өзгөрттү. «Сегиз эрежеден» башталып, партияны ар тараптуу катуу башкарууну тереңдетүүгө уланууга чейин. Кытай Коммунисттик партиясы мурда болуп көрбөгөндөй чечкиндүүлүк жана эрк менен партиялык тартипти чыңдоо, коррупцияга каршы күрөшүү иштерин жүргүздү. Мунун натыйжасында, көп жылдар бою тамыр жайып келген зыяндуу адаттарга бөгөт коюлуп, өнөкөткө айланган көптөгөн курч маселелер чечилди. Ошондой эле партиянын, мамлекеттин жана армиянын ичиндеги олуттуу кооптуу факторлор четтетилип, партияны башкаруудагы мурдагы бошондук, кайдыгерлик жана алсыздык абалы түп-тамырынан бери өзгөрдү.

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы жаңы тарыхый

шарттарда партияны башкаруу, өнүктүрүү жана чыңдоо боюнча жандуу практиканы системалуу түрдө жыйынтыктады, ошондой эле жаңы доордогу партиялык курулуштун жаңы улуу долбоорун алдыга жылдыруунун объективдүү мыйзам ченемдүүлүктөрүн тереңдетти. Партияны ар тараптуу катуу башкаруунун мындай революциялык чыңдоосу болбосо, бүгүнкүдөй жогорку деңгээлде бириккен, күчтүү Кытай Коммунисттик партиясы түзүлмөк эмес, ошондой эле кыйынчылыктар алдында бир муштумдай түйүлгөн партия менен элдин ортосундагы мындай бекем биримдик жаралмак эмес.

II. Марксизмдин партия куруу теориясын мурастоо жана өнүктүрүү

Тамыры терең дарак кулабайт, башаты таза суу соолубайт. Мындан 170 жылдан ашык убакыт мурда К. Маркс жана Ф. Энгельс марксисттик партия куруу теориясынын негизин түптөп, пролетариат партиясынын калыптанышына теориялык база түзүшкөн.

Акыйкаттыктын толкуну бир жолу атырылып чыккандан кийин, эч качан токтобойт. К. Маркс жана Ф. Энгельс тарабынан негизделген марксисттик партия куруу теориясы пролетариат партиясынын курулушуна бекем теориялык негиз болду. В. И. Лениндин жетекчилиги астында Россиядагы Улуу Октябрь революциясынын жеңиши социализмди теориядан практикага айландырды, ошондой эле марксисттик партия куруу теориясын иш жүзүндө сынап, байытып жана өнүктүрдү. Жолдош Мао Цзэдун Кытайдагы жаңы демократиялык революцияны, социалисттик революцияны жана социалисттик курулушту жетектөө практикасында кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон Мао Цзэдундун партия куруу боюнча идеясын калыптандырган. Партиянын XI чакырылыштагы Борбордук Комитетинин үчүнчү пленумунан тартып ККПнын XVIII съездине чейинки мезгилде Дэн Сяопин, Цзян Цзэминь, Ху Цзиньгао жолдоштор баш болгон кытайлык коммунисттер марксисттик партия куруу теориясын Кытайдын реалдуулугу жана доордун өзгөчөлүктөрү менен айкалыштырыш-

кан. Натыйжада Дэн Сяопиндин теориясындагы, «Үч өкүлчүлүк» маанилүү идеясындагы жана Илимий өнүгүү концепциясындагы партиялык курулуш теорияларын түзүп, кытайлаштырылган марксисттик партиялык курулуштун теориялык системасын байытып жана өнүктүрүштү.

Яньаньдагы партиялык тарбиялоо жана оңдоо кыймылынан (Яньаньдагы чжэнфэн кыймылы) тартып жаңы доордогу партияны ар тараптуу жана катуу башкарууга чейин, партиялык курулуштун улуу долбоорунан жаңы доордогу партиялык курулуштун жаңы улуу долбооруна чейин — Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеялары бир жагынан марксисттик партия куруу теориясынын негизги принциптерин өзгөртпөстөн бекем сактап келсе, экинчи жагынан жаңы доордун улуу практикасында терең тамыр жайып, партияны ар тараптуу жана катуу башкаруунун жаңы теорияларын жана тажрыйбаларын жаратты. Натыйжада, марксисттик партия куруу теориясынын жаңы баскычка көтөрүлүшүн камсыз кылды.

III. Кытай элинин мыкты салттуу маданиятын улантуу жана заманбап шартка ылайык кайра жаратуу

Маданият — кудуреттүү суу сымал дилге терең сиңет, ал эми цивилизация — улуу толкун сымал тарыхый өнүгүүнүн салтанаттуу күүсүн жаңыртат. Кытайдын мыкты салттуу маданияты кылымдарды карыткан, өтө терең, бай жана өзгөчө мүнөзгө ээ. Ал кытай улутунун тарыхый эс тутумун, акыл-насаатын жана руханий умтулууларын өзүнө камтыйт.

Маданият суу сыяктуу — үн-сөзсүз эле адамдын жан дүйнөсүнө сиңет; цивилизация болсо толкун сымал — улам жаңырып, тынымсыз өнүгүп турат. Кытай элинин мыкты салттуу маданияты миңдеген жылдардын тереңинен башат алып, мазмуну терең, өзгөчө өзгөчөлүктөргө ээ болуп, кытай улутунун тарыхый эс тутумун, акылмандык мурасын жана руханий баалуулуктарын өзүндө камтып келет.

Миң жылдык сыноолорду баштан кечиргенине карабастан, кытай цивили-

зациясы бүгүнкү күнгө чейин өзүнүн жаркын нурун жана өзгөчө жагымдуулугун жоготкон жок. «Эл – мамлекеттин негизи» деген байыркы түшүнүктөн жаңы доордогу партиянын элдик багыттагы саясатына чейин, «Адеп-ахлак менен башкаруу» идеясынан мамлекеттик кызматкерлердин саясий-адептик сапаттарын калыптандырууга чейин, «Адилеттүүлүк – ачыктыкты жаратат, тазалык – кадыр-баркты арттырат» деген накыл сөздөн коррупцияга каршы «коррупция кылууга батынбоо, мүмкүнчүлүк бербөө жана коррупция кылууну каалабоо» принциптерин бирдиктүү жүзөгө ашырууга чейин — Си Цзиньпин Кытайдын мыкты салттуу маданиятындагы мамлекеттик башкаруу акылмандыгын, инсанды тарбиялоо жолун жана мамлекеттик кызматкердин адеп-ахлактык баалуулуктарын чыгармачылык менен жаңыча өнүктүрүп, аларды партияны ар тараптуу жана катуу башкаруунун идеяларына, институттарына жана практикалык ишмердүүлүгүнө айландырды. Натыйжада, партиялык курулуш беш миң жылдан ашуун тарыхы бар кытай цивилизациясынын руханий мурасы менен терең айкалышты.

2021-жылдын март айында Фуцзянь провинциясындагы Уишань тоосунун Цзюцюйси дарыясынын жээгинде ККПнын Борбордук комитетинин Башкы катчысы Си Цзиньпин Чжу Синин мемориалдык паркына барды. Ал жерде дубалга жазылган Чжу Синин: «Мамлекеттин негизин эл түзөт, мамлекет да эл үчүн жашайт» деген элге таянуу жөнүндөгү классикалык сөздөрүн көрүп, көпкө чейин токтоп ой жүгүрттү.

2018-жылдын 29-июнунда Кытай Коммунисттик партиясынын XIX чакырылыштагы Борбордук Комитетинин Саясий бюросунун алтынчы жамааттык окуусун жетектеп жатып, Си Цзиньпин дал ушул байыркы накыл сөздү мисал катары келтирген.

2026-жылдын 14-майында Кытайга мамлекеттик сапар менен келген АКШнын Президенти Дональд Трамп менен бирге Пекиндеги Тяньтанды (Асман храмы) кыдырып жүргөндө, Си Цзиньпин байыркы Кытайдын башкаруучулары бул жерде мамлекеттин тынчтыгы, элдин амандыгы, аба ырайынын ыңгайлуулугу жана мол түшүм үчүн курмандык чалуу жөрөлгөлөрүн өткөрүшкөнүн белгиледи. Бул көрүнүш кытайдын салттуу «эл – мамлекеттин

негизи, негизи бекем болсо мамлекет да туруктуу болот» деген мамлекеттик башкаруу философиясын чагылдырат.

Кытай маданиятынын акылмандыгы жана руханий маңызы доордун өнүгүү агымында улам жаңы мазмун менен байып, жаңы демге ээ болуп келет. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеялары кытай элинин мыкты салттуу маданиятын өзүнүн түпкү руханий негизи катары бекем сактап, анын заманбап доордогу баалуулугун терең ачып көрсөтөт. Тарыхтын тажрыйбасынан сабак алып, мамлекеттик башкаруунун жолун өркүндөтүү аркылуу бул идеялар кытай элинин жалпы баалуулуктарын, руханий умтулууларын, саясий акылмандыгын жана тарыхый тажрыйбасын чагылдырат. Ошону менен бирге, алар кытайдын мыкты салттуу маданиятынын өчпөс нурун жана даңазалуу руханий мурасын жаркын чагылдырып турат.

IV. Дүйнөдөгү саясий партиялардын гүлдөп-өнүгүшүнөн жана кыйрашынан алынган жыйынтыктар жана сабактар

Тарых – мамлекеттин жана цивилизациянын өмүр баяны, ошондой эле эн мыкты окуу куралы болуп саналат.

Дүйнөлүк саясий аренадагы өзгөрүүлөр көрсөткөндөй, башкаруучу партия гүлдөсө – социализм гүлдөйт, партия күчтүү болсо – социализм күчтүү болот. Башкаруучу партия өзүнүн курулушун чыңдоо аркылуу гана кубаттуу саясий жетектөөчү, идеологиялык багыттоо, массалыкты уюштуруу жана коомду мобилизациялоо күчүнө ээ болгондо, мамлекетти гүлдөп-өнүгүүгө алып баруучу тарыхый жоопкерчиликти өз мойнуна ала алат. Партиянын кубаттуулугу – мамлекеттин кубаттуулугунун өбөлгөсү жана кепилдиги, ал эми мамлекеттин кубаттуулугу – партиянын күрөшүнүн максаты жана натыйжасы болуп саналат. Кытай Коммунисттик партиясы кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмдин жетектөөчү өзөгү катары, өзүнүн тагдырын социализмдин жана мамлекеттин тагдыры менен тыгыз байланыштырган. Мамлекеттин «ордуна туруу», «байып, бакубаттуулукка жетүү» жана «кубаттуу мамлекетке айла-

нуу» сыяктуу ар бир улуу тарыхый зор илгерилөөсү Партиянын бекем жетекчилиги жана илимий чечимдери менен гана ишке ашты.

Дүйнөлүк өнүгүүнүн улуу агымы токтоосуз алга карай умтулат, анын багытын туура туткандар өнүгөт, ал эми ага каршы чыккандар кыйроого учурайт. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы бүткүл адамзаттын тагдырын терең сезүү менен, дүйнөлүк саясий жана экономикалык өнүгүүнүн негизги багыттарын кылдат талдайт. Ошондой эле дүйнөлүк саясий партиялардын өнүгүү жана басандоо тарыхынын тажрыйба-сабактарын терең өздөштүрүп, доордун өзгөрүшү менен жаңы доордогу партиялык курулуштун жаңы улуу долбоорунун алдына коюлган жаңы милдеттерди жана талаптарды толугу менен чагылдырат. Бул идея өзүнүн улуу баалуулуктары жана өзгөчө мазмуну менен глобалдашуу доорундагы дүйнөлүк саясий цивилизациянын өнүгүшүнө Кытайдын демилгелерин жана чечимдерин сунуштайт. Ошону менен бирге адамзаттын саясий цивилизациясынын илгерилөөсүнө Кытайдын акылмандыгы менен кубатын кошуп, Кытай Коммунисттик партиясынын кеңири көз карашын жана улуу асыл мүнөзүн айкын көрсөтүп турат.

Экинчи бөлүм

Жаңы доордогу партиялык курулушту чыңдоонун иш-аракет жетекчилиги – Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын негизги маңызы

Кытай Коммунисттик партиясы – дүйнөдөгү эң ири саясий партия болуп саналат. Улуу партиянын «чоңдугу» анын мүчөлөрүнүн санында гана эмес, эң башкысы, идеяларынын улуулугунда, көз карашынын кенендигинде, партиялык уюштуруу түзүмүнүн кубаттуулугунда жана максаттарынын бийиктигинде. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы «Он төрт негизги принципке» таянуу менен партияны башкаруу жана тартипти сактоо, партияны өнүктүрүү жана чыңдоо, ошондой эле мамлекетти кубаттандыруу жана улутту кайра жаратуу процесстеринин ортосундагы ички байланышты терең ачып берет. Бул идея Партиянын жетекчилиги менен партиялык курулушту бирдиктүү тутумга бириктирет, ошондой эле Башкы катчы Си Цзиньпин тарабынан сунушталган жаңы доордогу партиялык курулуштун маанилүү жана жол көрсөтүүчү жаңы концепцияларынын, жаңы идеяларынын жана жаңы стратегияларынын топтому болуп саналат. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы – Партиянын жана элдин практикалык тажрыйбасынын жана жамааттык акылмандыгынын натыйжасы. Ал практикадан келип чыгып, анан практикага жол көрсөтөт, ошондой эле реалдуу турмуштун өнүгүшү менен бирге үзгүлтүксүз түрдө өркүндөтүлүп турат.

I. Партиянын жетекчилигин бекем сактоо – кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмдин эң маанилүү мүнөздүү өзгөчөлүгү

2013-жылдын декабрь айында Башкы катчы Си Цзиньпин Борбордук Комитеттин Экономикалык жумуш жыйынында: «Кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмдин көптөгөн өзгөчөлүктөрү жана белгилери бар, бирок анын эң маанилүү мүнөздүү өзгөчөлүгү – Кытай Коммунисттик партиясынын жетекчилигин бекем сактоо болуп саналат», -деп баса белгилеген. 2014-жылдын май айында Башкы катчы Си Цзиньпин Хэнань провинциясынын Ланькао уездинин Партиялык комитетинин Туруктуу кеңешинин атайын демократиялык турмуш жыйынына катышкан учурда: «Кытайдын эң башкы реалдуулугу – бул Кытай Коммунисттик партиясынын жетекчилиги болуп саналат. Кытайлык өзгөчөлүк деген эмне? Бул дал ушул кытайлык өзгөчөлүктүн өзү», -деп чечкиндүү түрдө көрсөткөн.

Кытайды ийгиликтүү өнүктүрүүнүн башкы ачкычы – Партияда. Кытай улутунун жакынкы 180 жылдан ашык тарыхы, Кытай Коммунисттик партиясынын түзүлгөндөн берки 100 жылдан ашык тарыхы жана Кытай Эл Республикасынын негизделгенден берки 70 жылдан ашык тарыхы толугу менен далилдегендей, Кытай Коммунисттик партиясы болбосо, жаңы Кытай да болмок эмес, кытай улутунун улуу кайра жаралуусу да ишке ашырылмак эмес. Тарых жана эл Кытай Коммунисттик партиясын тандап алды. Кытай Коммунисттик партиясынын жетекчилиги – кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмдин эң маанилүү мүнөздүү өзгөчөлүгү, кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социалисттик түзүлүштүн эң башкы артыкчылыгы, Партиянын жана мамлекеттин түпкү негизи жана жан тамыры, ошондой эле өлкөнүн бардык улуттарынын кызыкчылыктарынын өзөгү жана тагдырынын кепилдиги болуп саналат.

ККПнын XVIII съездинен бери «Кытай Коммунисттик партиясынын жетекчилиги – кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмдин эң маанилүү мүнөздүү өзгөчөлүгү болуп саналат» деген жобо Конституциясына жана Партиянын Уставына жазып киргизилди. Партиянын жетекчилиги жаңы

доордо кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмди бекем сактоо жана өнүктүрүү үчүн түпкү саясий кепилдик болуп берди. 2020-жылдын башында, күтүүсүздөн башталган коронавирус пандемиясына каршы күрөштө Башкы катчы Си Цзиньпин жеке өзү жетекчилик кылып, тиешелүү тапшырмаларды берди. Партиянын Борбордук Комитети кырдаалды толук көзөмөлгө алып, чечкиндүү чечимдерди кабыл алды жана «элдин кызыкчылыгы баарынан жогору, адам өмүрү баарынан кымбат» принцибин бекем сактап, пандемияга каршы жалпы элдик согушту, комплекстүү күрөштү жана бөгөт коюучу айыгышкан салгылашууну баштады. «Хошэньшань» жана «Лэйшэньшань» ооруканалары тез арада курулуп, өлкө боюнча 40 миңден ашык медицина кызматкерлери Хубэй провинциясына көмөккө жөнөтүлдү. Кырдаалга жана шартка жараша алдын алуу жана чектөө чаралары өз убагында жөнгө салынып, пандемияга каршы күрөш менен социалдык-экономикалык өнүгүү жогорку натыйжалуулук менен айкалыштырылды. Мунун аркасында элдин өмүрүнүн коопсуздугу максималдуу түрдө корголуп, социалдык-экономикалык өнүгүүнүн туруктуу негизи жогорку деңгээлде сакталды, ошондой эле вирустун массалык түрдө жайылышына натыйжалуу бөгөт коюлуп, калктын өмүрү жана мүлкүнүн коопсуздугу ишенимдүү камсыз кылынды.

Белгилүү бир мезгил ичинде орун алган партиянын жетекчилигинин алсырашы, формалдуу түргө айланышы жана бошоңдошу сыяктуу курч маселелерге каршы Кытай Коммунисттик партиясы өзүнүн ар тараптуу жетекчилигинин уюштуруу тутумун, системалуу тутумун жана жумушчу механизмдерин чыңдады. Муну менен Партиянын жетекчилиги реформа, өнүгүү жана туруктуулук, ички саясат, тышкы саясат жана коргонуу, ошондой эле партияны башкаруу, мамлекетти башкаруу жана армияны башкаруу сыяктуу бардык тармактарда, бардык багыттарда жана бардык этаптарда иш жүзүндө толук камсыз кылынды. ККП Борбордук Комитети бир катар маанилүү чараларды көрүү аркылуу айрым аймактарда жана ведомстволордо байкалган партиялык жетекчиликтин бошоңдошу жана партиялык курулуштун жетишсиздиги сыяктуу терс көрүнүштөрдү чечкиндүү түрдө артка кайтарды, натыйжасында Партиянын жетекчилиги ар тараптуу чыңдалды. ККП Партиянын жетек-

чилик системалуу тутумун чыңдап, Партиянын Эл өкүлдөрүнүн жыйында-рын, Өкмөтү, Саясий консультациялык кеңешти, Көзөмөл органдарын, Сот органдарын, Прокуратура органдарын, Куралдуу күчтөрдү, Элдик уюмдарды, ишканалар менен мекемелерди, жергиликтүү деңгээлдеги элдик өз алдынча башкаруу уюмдарын жана коомдук уюмдарды жетектөө тутумун өркүндөттү. Бул чаралар Партиянын бардык түрдөгү уюмдарда өзүнүн жетектөөчү ролун натыйжалуу аткаруусун ишенимдүү камсыз кылды.

2013-жылы Кытай өкмөтү «Абанын булганышын алдын алуу жана ага каршы күрөшүү боюнча иш-аракеттер планын» иштеп чыккан. 2023-жылга карата өлкө боюнча PM2.5 абанын булгануу деңгээли орточо эсеп менен 54%га төмөндөтүп, катуу булгануу күндөрүнүн саны 83%га кыскарткан. 2013-жылдан 2025-жылга чейин Пекин шаарындагы катуу булгануу күндөрүнүн саны 58 күндөн 1 күнгө чейин азайып, бул жетишкендик БУУнун Айлана-чөйрөнү коргоо программасы тарабынан «Пекин керемети» деп бааланган. Дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндөгү досторубуз: «Кытай 10 жылдын ичинде айлана-чөйрөнү кантип мынчалык терең өзгөртө алды?» - деп таң калышат. «Пекин кереметинин» башкы сыры – бул Кытай Коммунисттик партиясынын бекем жана кубаттуу жетекчилигинде, ошондой эле жергиликтүү бийлик органдарынын чечкиндүү жана натыйжалуу аракеттеринде жатат. Партиянын жетекчилиги – Партиянын жана мамлекеттин ишинин туруктуулугун камсыз кылган бекем пайдубал. Партиянын ар тараптуу жетекчилигин бекем сактоо – кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализмди сактоонун жана өнүктүрүүнүн сөзсүз басып өтүүчү жолу болуп саналат. Бул кытайлык мүнөздөгү модернизациянын негизги багытына, келечегине жана акыркы жыйынтыгына түздөн-түз таасирин тийгизет.

Россия Федерациясынын Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитетинин төрагасы Геннадий Зюганов Кытай Коммунисттик партиясынын жетекчилигин бекем сактоо жана кытайлык өзгөчөлүккө ээ болгон социализм жолу менен баруу Кытайдын улуу жетишкендиктерге жетүүсүнүн башкы ачкычы экенин белгилейт. Венгриянын мурдагы премьер-министри Петер Медьешин чоң мамлекеттин партиясы кылымдык жолду басып өтүп, дагы деле өзүнүн

кубаттуулугун жана активдүүлүгүн сактап калуусу оңой эмес экенин айткан. Ал Кытайдын өнүгүүдөгү жетишкендиктери Кытай Коммунисттик партиясынын бекем жана кубаттуу жетекчилиги менен түздөн-түз байланыштуу экенин жана Кытайдын ийгилиги – бул Кытай Коммунисттик партиясынын ийгилиги экенин баса белгилеген.

II. Партиянын Борбордук Комитетинин борборлоштурулган жана бирдиктүү жетекчилигин бекем сактоо

Башкы катчы Си Цзиньпин кытайлык социалисттик саясий системанын артыкчылыктарынын бири – Партиянын жалпы кырдаалды көзөмөлгө алуу жана бардык тараптардын ишин шайкеш келтирүү аркылуу жетектөөчү өзөк катары кызмат кылуусу экенин терең баса белгилеген. Ал муну «Айды тегеректеген жылдыздар» деп таамай сүрөттөгөн, мында «Ай» – бул Кытай Коммунисттик партиясы болуп саналат. Мамлекетти башкаруунун чоң стратегиялык тутумунда Партиянын Борбордук Комитети – бул стратегиялык штабдын борборунда туруп, бүткүл процессти көзөмөлдөгөн «башкы кол башчы». Ал стратегиялык пландарды иштеп чыгып, бардык курамдык бөлүктөрдүн дараметин туура багытка салуу менен, улуттук өнүгүүнүн чоң стратегиялык оюнун бирдиктүү жана так максаттуу нукта алып барат.

«Иштин чечими жер-жерлерде болгону менен, анын башаты Борбордо турат». Партиялык саясий курулуштун эң негизги милдети – бул бүтүндөй Партиянын Борбордук Комитетке баш ийүүсүн камсыз кылуу, Партиянын Борбордук Комитетинин аброюн жана борборлоштурулган бирдиктүү жетекчилигин бекем сактоо болуп саналат. Ушул эң негизги милдетти көздөө менен катар, ырааттуу түрдө бир катар маанилүү чаралар ишке ашырылууда. ККП Партиянын Борбордук Комитетинин чечим кабыл алуу жана макулдашуу механизмдеринин функцияларын күчөтүп, Борбордук Комитеттин ири чечимдерин ишке ашыруу механизмдин өркүндөтүүдө жана Партиянын Борбордук Комитетине суроо-талап жана отчет берүү тартибин так аткарууну талап

кылууда. Акыркы жылдары, ККПнын Борбордук Комитетинин жыл сайын Эл өкүлдөрүнүн бүткүл кытайлык жыйынынын Туруктуу комитетинин, Мамлекеттик кеңештин, Саясий консультациялык кеңештин, Жогорку элдик соттун жана Жогорку элдик прокуратуранын партиялык топторунун иши боюнча отчетторун кабыл алып, ошондой эле Борбордук катчылыктын иши боюнча отчетту угуусу Партиянын Борбордук Комитетинин борборлоштурулган бирдиктүү жетекчилигин чыңдоо жана коргоо үчүн маанилүү институционалдык тартип катары калыптанды.

Партиянын Борбордук Комитетинин борборлоштурулган жана бирдиктүү жетекчилигин коргоо – бул жетилген марксисттик башкаруучу партиянын эң маанилүү партия куруу принциби болуп саналат. Партиянын Борбордук Комитетинин борборлоштурулган жана бирдиктүү жетекчилигин коргоо абстракттуу эмес, конкреттүү түшүнүк. Ал биринчи кезекте Партиянын Борбордук Комитетинин аброюн бекем коргоого, ошондой эле «төрт аң-сезимди» чыңдоо, «төрт ишенимди» бекемдөө жана «эки коргоону» ишке ашыруу боюнча иш жүзүндөгү аракеттерге толугу менен шайкеш келүүсү керек.

Эмне үчүн Кытай Коммунисттик партиясы Партиянын Борбордук Комитетинин аброюн жана борборлоштурулган бирдиктүү жетекчилигин мынчалык катуу баса белгилейт? Мунун түпкү максаты – ички жана эл аралык кырдаал өтө татаал жана кубулуп турган шартта Партиянын биримдигин жана ынтымагын сактап калуу, бүтүндөй Партиянын ой-жүгүртүүсүн жана иш-аракеттерин Партиянын Борбордук Комитетинин духуна ылайык келтирүү, ошондой эле Партиянын теориясын, багытын, саясатын жана Борбордук Комитеттин чечимдерин чечкиндүү түрдө турмушка ашыруу болуп саналат. Жакырчылыкты жоюу боюнча чечүүчү салгылашта Партиянын Борбордук Комитетинин бир эле буйругу менен 255 миң айылдык иш тобу, 3 миллиондон ашык айылдын биринчи катчылары жана айылга жөнөтүлгөн кадрлар, ошондой эле 2 миллионго жакын уезд-шаардык кадрлар жана миллиондогон айылдык кадрлар жакырчылык менен күрөшүүнүн алдыңкы сабында биргеликте күжүрмөн эмгек өтөштү.

Пакистандын аналитикалык борбору - «Жибек жолу» глобалдык изилдөөлөр альянсынын негиздөөчүсү Замир Аван Кытай Коммунисттик парти-

ясынын чечимдери жамааттык акылмандыктын негизинде кабыл алынарын белгилейт. Кытай Коммунисттик партиясы инфраструктура, билим берүү, саламаттыкты сактоо жана жакырчылыкты жоюу сыяктуу өлкөнүн өнүгүүсүнө таасир этүүчү узак мөөнөттүү маселелерди чечүүдө бекем чечкиндүүлүктү жана кубаттуу аткаруучулук жөндөмдүүлүктү көрсөтө алат. Буркина-Фасонун саясатчысы Симон Компаоре Кытай БУУнун 2030-жылга чейинки туруктуу өнүгүү күн тартибин ишке ашырууга дайыма умтуларын, беш жылдык пландарды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу менен өнүгүүнү ырааттуу түрдө алдыга жылдыарын белгиледи. Анын айтымында, Кытайдын узак мөөнөттүү келечекке көңүл буруп, олуттуу маселелерди чечүү үчүн күчтөрдү бириктире алуусу бүтүндөй элге ар кандай тоскоолдуктардан коркпостон, улуу жетишкендиктерди жаратуу үчүн ишеним берет.

III. Партияны ар тараптуу катуу башкарууну бекем сактоо

Бир канча убакыттан бери Кытай Коммунисттик партиясында партияны башкаруу жана тартипке салуу ишинде ар кандай деңгээлдеги «жумшактык», «шалаакылык» жана «алсыздык» көрүнүштөрү орун алган. 2012-жылдын 15-ноябрында Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитетинин Башкы катчысы болуп жаңы шайланган Си Цзиньпин кытайлык жана чет өлкөлүк журналисттердин алдында чечкиндүү түрдө мындай деген: «Бүткүл партия сергек болушу керек. Темирди согуу үчүн алгач балканын өзү бекем болушу зарыл».

Эки күндөн кийин, ККП Борбордук Комитетинин XVIII чакырылыштагы Саясий бюросунун биринчи жамааттык окуусун жетектеп жатып, ал дагы бир жолу олуттуу эскертүү жасап: «Көп сандаган фактылар бизге коррупция күчөгөн сайын анын акыры сөзсүз түрдө партиянын да, мамлекеттин да кыйрашына алып келерин көрсөтүп турат», — деп баса белгилеген.

2014-жылдын декабрь айында Башкы катчы Си Цзиньпин Цзянсу провинциясында иш сапары менен жүргөн учурда, 50 жылдан ашуун партиялык

тажрыйбасы бар партиянын мүчөсү Цуй Жунхай Кытай Эл Республикасынын Башкы катчысынын колун кармап: «Урматтуу Кытай Эл Республикасынын Башкы катчысы, саламатсызбы! Сиз коррупционерлердин душманы, бүткүл элдин бактысысыз!» -деп айткан. Башкы катчы Си Цзиньпин бекем ишеним менен: «Бүткүл элдин үмүтүн актайбыз», - деп жооп берген. Дал ушул иш сапардын жүрүшүндө ал биринчи жолу «Партияны ар тараптуу катуу башкаруу» концепциясын сунуштап, аны ар тараптан орточо гүлдөгөн коомду куруу, ар тараптан реформаларды тереңдетүү жана ар тараптан мыйзамдын негизинде мамлекетти башкаруу менен катар коюп, «Төрт ар тараптуу» стратегиялык планын калыптандырган.

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы партияны өнүктүрүүгө жана чыңдоого, кубаттуу мамлекетти курууга жана улуттун кайра жаралуусуна багытталган. Ал идеологиялык тартип, көзөмөл, тартипти сактоо, кадрларды башкаруу, иш стили жана коррупцияга каршы күрөш маселелеринде катуу талаптарды коюуга өзгөчө басым жасайт. Жаңы доордо «Партияны ар тараптуу катуу башкаруу» кылымдык тарыхы бар улуу партиянын өзүн-өзү реформалоосунда жаңы баскычты ачты. Мунун натыйжасында партия жаңыланып, партиялык жана мамлекеттик иш стилине жаңы дем кирди, партиянын революциялык чыңдалышы ишке ашып, анын чыгармачыл кубаты, биримдиги жана күжүрмөн жөндөмдүүлүгү олуттуу деңгээлде өстү.

Башкы катчы Си Цзиньпин кайра-кайра төмөнкүдөй эскертет: «Партияны ар тараптуу жана катуу башкаруу ар дайым улантылуучу иш болуп кала берет, партиянын өзүн-өзү революциялоосу да ар дайым улана турган үзгүлтүксүз процесс. Ошондуктан эч качан бошондукка алдырбоого, токтоп эс алууга же чарчап, күрөштөн тажоого жол берилбеши керек». Борбордук Комитеттин «сегиз эрежесин» иштеп чыгуудан тартып, иш стилин курууну үзгүлтүксүз улантууга чейин; партиянын саясий курулушун биринчи орунга коюудан тартып, аны партиялык курулуштун бардык иштерин жетектөөчү багыт катары колдонууга чейин; тартип курулушун түпкүлүктүү чечүүчү чара деп белгилөөдөн тартып, партиялык принциптерди, иш стилин жана тартипти биргелешип бекемдөөгө чейин... ушулардын бардыгы элементтери

толук, функциялары камтылган, илимий жактан жөнгө салынган жана жогорку натыйжалуу иштеген «Партияны ар тараптуу катуу башкаруу» система-сын калыптандырды. ККПнын Борбордук Комитетинин Башкы катчысы Си Цзиньпин ар дайым терең ой жүгүртүү менен Партиянын өзүн-өзү реформалоосун аягына чейин кантип жеткирүүнү пландаштырып жана аны ишке ашыруунун стратегиясын түзүп келет.

Партияны башкаруу жана тартипке салуу канчалык натыйжалуу болсо, экономикалык жана социалдык өнүгүүнүн кепилдиги ошончолук бекем болот. 70 жылдан ашуун убакыттан бери Кытай Коммунисттик партиясы элди жетектеп, дүйнөдө сейрек кездешүүчү экономикалык тез өнүгүү жана коомдук узак мөөнөттүү туруктуулук кереметтерин жаратты, ошондой эле кытай улуту «ордуна туруудан» жана «байып кетүүдөн» «кубаттуу болуп чыгууга» чейинки улуу секиригине жетишти. Көптөгөн Кытайдагы жана чет элдик байкоочулар бул «эки кереметтин» жана улуу секириктин артында Кытай Коммунисттик партиясынын өзүн-өзү курууну тынымсыз бекемдөө жана партиянын жетекчилик жөндөмүн жогорулатуу сыяктуу «партиялык сыры» жатканын белгилешет. Бул – өзүн-өзү сындаган тайманбас эрк менен гана калкы көп жана аймагы кеңири мамлекетти модернизациялоого алып барууга болот; ошондой эле Башкы катчы Си Цзиньпиндин жетекчилигинде партиянын Борбордук Комитетинин аброюн коргоо боюнча бекем эрк менен саясий туруктуулукту камсыз кылуу аркылуу гана эл үчүн туруктуу тынчтыкты жана гүлдөп-өнүгүүнү жаратууга болот.

Мындай «өзүн-өзү сындаган» саясий кайраттуулук дүйнөлүк саясий партиялардын өнүгүү тарыхында сейрек кездешет. Бразилиянын Флуминенсе федералдык университетинин профессору Эвандро Карвальо партияны катуу башкаруу Кытай Коммунисттик партиясынын жандуулугун сактап калуунун маанилүү куралы экенин белгиледи. ККПнын XVIII съездинен бери «Партияны ар тараптуу катуу башкаруу» системалуу жана мыйзамдык негизде тереңдеп, коррупция менен күрөшүү жана партия ичиндеги көзөмөл күчөтүлдү, бул Кытай Коммунисттик партиясынын бийлик жүргүзүү негизин натыйжалуу бекемдеди. Танзаниялык саясатчы Абдулла Садала өзүн-өзү реформалоого

даяр болуу Кытай Коммунисттик партиясынын тазалыгын жана алдыңкылыгын камсыз кылганын белгилейт. Кытайдын коррупцияга каршы аракеттери дүйнөлүк коррупция менен күрөшүү тармагына да жаңы көз караш тартуулады.

IV. Баштапкы максатты унутпоо жана тарыхый миссияны дайыма эстеп жүрүү

Кытай Коммунисттик партиясынын мүчөлөрүнүн баштапкы максаты жана миссиясы – кытай эли үчүн бакубатчылыкты издөө жана кытай улутунун кайра жаралуусуна жетишүү. Бул баштапкы максат жана миссия Кытай Коммунисттик партиясынын мүчөлөрүн тынымсыз алдыга умтулууга дем берүүчү негизги күч болуп саналат, ошондой эле Партиянын табиятынын, максатынын, идеалдарынын, ишенимдеринин жана күрөшүүдөгү көздөгөн максаттарынын топтолгон көрүнүшү болуп эсептелет. Башкы катчы Си Цзиньпин бүтүндөй партияны «өзүнүн өткөн жолун унуткан улуттун келечеги жок, баштапкы максатын унуткан партиянын келечеги жок» -деп эскертти.

Элдик позиция – Кытай Коммунисттик партиясынын түпкү саясий позициясы. КПК өзүн «элдин партиясы» деп жарыялап, элди өз желегине жазып, аны өзүнүн канына сиңирип келген. Жүз жылдан ашуун убакыттан бери партиянын жумшаган бардык күч-аракети, жүргүзгөн бардык күрөшү жана жасаган бардык курмандыгы элдин бакубат жашоосу менен улуттун улуу кайра жаралуусу үчүн багытталган. Дал ушул негизги баалуулукту өзгөртпөстөн карманынын аркасында Кытай Коммунисттик партиясы чакан партиядан кубаттуу партияга айланды, алсыз абалдан күчтүү деңгээлге жетти, эң оор сыноолордун шартында да өсүп-өнүктү, тунгуюкка кептелген учурларда да курчоону бузуп чыгып, оор кыйынчылыктарга карабастан кайрадан чечкиндүү түрдө көтөрүлө алды. Сибайподон Имыншанга чейин, Гутяндан Чжаоцзинге чейин, Цзинганшандан Цзянтайбаого чейин... Башкы катчы Си Цзиньпин жер-жерлерге иш сапары менен барган сайын, Кытай Коммунисттик партиясы үчүн тарыхый мааниси зор болгон ыйык революциялык жерлерди, кызыл мурас

жайларын жана революциялык тарыхый мемориалдык комплекстерди ыйык көрүп сыйынып, Кытай Коммунисттик партиясынын мүчөлөрүнүн «канчалык алыс кетсең да, баштапкы жолунду унутпашың керек» деген ишенимин иш жүзүндө далилдеп келет.

«Баштапкы максатты унутпоо – туруктуу жана ишенимдүү өнүгүүнүн кепилдиги, ал эми миссияны эсинде бекем сактоо – келечекти ачуунун жалгыз жолу. Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитетинин он тогузунчу чакырылышынын төртүнчү пленуму «баштапкы максатты унутпоо жана миссияны эсинде бекем сактоо системасын түзүүнү» так белгилеген. Бул – Башкы катчы Си Цзиньпин жетектеген Партиянын Борбордук Комитети тарабынан стратегиялык жана жалпы өнүгүү бийиктигинен кабыл алынган маанилүү институционалдык чечим болуп саналат. Кытай Коммунисттик партиясынын XX съезди «бүткүл партиянын мүчөлөрү баштапкы максатты унутпоого жана миссияны эсинде бекем сактоого тийиш» деген талапты «үч сөзсүз милдет» принцибинин биринчиси катары белгилеген, бул элди дайыма жүрөктүн эң жогорку ордунда сактоону көздөйт. «Он бешинчи беш жылдык» планды иштеп чыгууда «элдин кызыкчылыгын баарынан жогору коюу» принциби сөзсүз аткарылуучу негиздердин бири катары киргизилип, «элдин жашоо сапатын тынымсыз жогорулатуу» экономикалык жана социалдык өнүгүүнүн негизги максаттарынын бири болуп белгиленди. Ошондой эле «элдин бакубат жашоого болгон умтулуусун ишке ашыруу – бул Кытай үлгүсүндөгү модернизациялоонун башталышы жана акыркы максаты» экендиги тастыкталды.

Кытай Коммунисттик партиясынын максаты улуу да, жөнөкөй да болуп саналат, тагыраак айтканда, эң негизгиси – карапайым элдин жашоосун жакшыртуу. Башкы катчы Си Цзиньпин жетектеген Партиянын Борбордук Комитетинин катуу жетекчилиги астында Кытай орточо гүлдөгөн коомду толугу менен куруп чыкты. Ошондой эле дүйнөдөгү эң ири билим берүү, социалдык камсыздоо, саламаттыкты сактоо жана шаардык турак жай менен камсыздоо системаларын түздү, натыйжада элдин жашоосу олуттуу деңгээлде жакшырды.

Цзянси провинциясынын Наньчан шаарында айыл чарба продукцияларын

айылдан шаарга жеткирүүнүн «акыркы чакырымын» камсыз кылуу максатында дыйкандар үчүн атайын «жашылча ташуучу каттамдар» ишке киргизилди. Чжэцзян провинциясынын Цзяньдэ шаарында жарандардын көйгөйлөрүн чечүү үчүн атайын «чечилбеген маселелер» терезеси ачылып, ал жарандардын пашылыш жана татаал маселелерин «чечилбес» абалынан «чечилүүчү» абалга өткөрүүдө. Юньнань, Шаньдун сыяктуу бир катар провинцияларда курьерлер жана тамак-аш жеткирүүчүлөр сыяктуу жаңы жумушчу топтор үчүн «жылуулук станциялары» түзүлүп, «токтоочу жай, кирүүгө уруксат жана жарыктандыруу» сыяктуу шарттар менен алдыңкы катардагы эмгекчилерге реалдуу камкордук жана ыңгайлуулуктар тартууланууда. Баштапкы максат жана миссия муундан муунга өткөн коммунисттер аркылуу уланып, элди түйшөлткөн ар бир көйгөй чечилип, ар бир салтанаттуу убада пландан реалдуу ишке ашууда.

Эл аралык коомчулук да бул «элдик логиканы» жогору баалап, көңүл буруп жатат. Вьетнам Коммунисттик партиясы элди борборго койгон өнүгүү концепциясын үйрөнүп өздөштүрүп, «элди башкы орунга коюу» идеясын өзгөчө маанилүү деп белгилеп, Партиянын алдына «элдин билиши, элдин талкуулашы, элдин аткарышы, элдин текшериши» принциптерин ишке ашыруу милдетин койду, ошондой эле бул принциптердин негизинде «элдин көзөмөлдөшү» жана «элдин жыргалчылыгы» деген пункттарды кошумчалады. Испания Коммунисттик партиясынын төрагасы Хосе Луис Сентелья мындай деди: «Кытай Коммунисттик партиясы Кытайдагы социалдык турмуштун өзгөрүшүнө жана элдин эмгек өзгөчөлүктөрүнө таянып, ар түрдүү саясаттарды иштеп чыгат жана ал элдин түпкү кызыкчылыктарын чагылдырат. Кытай Коммунисттик партиясы – бул чындыгында эле элдин партиясы».

V. Партиянын саясий курулушун жетектөөчү багыт катары кармануу

Ар бир саясий партиянын өзүнүн саясий өзгөчөлүгү, саясий миссиясы, саясий максаты жана саясий умтулуусу бар. Кытай Коммунисттик партиясы-

нын саясий курулушту Партиянын түпкү курулушу катары белгилешинин өтө терең негиздери бар. Анткени, Кытай Коммунисттик партиясы партия ичиндеги көптөгөн маселелер саясий маселелер менен тыгыз байланышта экендигин жана алар Партиянын саясий курулушу тийиштүү деңгээлде камсыз кылына баганынан улам келип чыккандыгын терең түшүнөт. Маселелерди саясий көз караштан талдап, чечпей туруп, аларды түпкүлүктүү чечүү мүмкүн эмес.

Партияны ар тараптуу катуу башкарууну эң алды менен саясий көз караш менен кароо керек, ал эми саясий маселелер саясий жол менен чечилиши зарыл. 2017-жылдын октябрында Партиянын XIX съезди «Партиянын саясий курулушун биринчи орунга коюуну» так белгилеген, ал эми Партиянын XX съездинин баяндамасында «Партиянын саясий курулушун Партиянын бардык иштеринде жетектөөчү багыт катары кармануу» дагы бир ирет тастыкталган. Партиянын саясий курулушун бекемдөө максатында, Партиянын Борбордук Комитети бир катар так талаптарды койду: саясий тартипти жана саясий эрежелерди катуу сактоо; бардык деңгээлдеги партиялык уюмдардын жана партиялык кадрлардын саясий баа берүү жөндөмүн, саясий түшүнүү жөндөмүн жана саясий аткаруу жөндөмүн жогорулатуу; саясий көзөмөлдү конкреттүү, так жана системалуу түрдө жүргүзүү; саясий текшерүүлөрдүн «кылычтай курч» ролун камсыз кылуу...

«Бардык деңгээлдеги партиялык комитеттер жана жетекчи кадрлар саясий маселелерде аң-сезимдүү болушу керек, мамлекеттик маанидеги негизги маселелерге өтө олуттуу мамиле кылышы абзел, Партиянын Борбордук Комитети эмнеге кам көрүп жатканын жана эмнени баса белгилеп жатканын ар дайым көңүл борборунда кармашы керек». 2020-жылдын апрелинде Цинлинь тоолуу аймагында иш сапары менен жүргөн учурда, Башкы катчы Си Цзиньпин ушундай насаатын айткан. Цинлинь – Кытайдын маанилүү экологиялык коопсуздук тосмосу жана кытай маданиятынын маанилүү символу. Мурда айрым адамдар улуттук паркты «жеке менчик бакчага» айлантип, тоонун түндүк этегиндеги мыйзамсыз курулган виллалар «денедеги тактай» сыяктуу болуп калган эле. Буга байланыштуу Башкы катчы Си Цзиньпин алты жолу маанилүү көрсөтмөлөрдү берип, «эң алды менен саясий тартиптин сакта-

лышын текшерүү керек» деп талап кылып, бул маселени чечкиндүү түрдө иликтөөнү тапшырган. 2018-жылдын июль айынан бери Цинлинь тоолорунун түндүк этегиндеги Сиань аймагында мыйзамсыз курулган 1100дөн ашуун вилла мыйзам чегинде бузулуп, тартип бузгандыгы жана мыйзамга каршы аракеттери үчүн бир катар жетекчи кадрлар жоопкерчиликке тартылган.

Кадрлардын ишин жакшы аткаруусу үчүн зарыл болгон ар кандай жөндөмдөрдүн ичинен саясий жөндөм биринчи орунда турат. 2020-жылдын 24-25-декабрында Башкы катчы Си Цзиньпин Борбордук Саясий бюронун демократиялык жашоо жыйынында мындай деп белгилеген: «Биздин Партия баштапкы максатты унутпай, миссияны эсинде бекем сактап, Партиянын жана элдин ишин узак мезгилге алдыга жылдыруусу үчүн саясий аң-сезимди жогорулатууга, маселелерди саясий көз караштан кароого, саясий кырдаалды туура баалоого жана саясий баа берүү жөндөмүн, саясий түшүнүү жөндөмүн, саясий аткаруу жөндөмүн тынымсыз өстүрүүгө тийиш». Саясий баа берүү жөндөмүн өстүрүү үчүн мамлекеттик саясий коопсуздукту башкы орунга коюп, элдин кызыкчылыгын биринчи планга чыгарып, Кытай өзгөчөлүгү бар социализмди кармануу жана өнүктүрүү негизги багыт болушу керек. Бул – кырдаалдын өзгөрүшүн илимий жактан баалоо, кубулуштардын маңызын так аныктоо, жакшы менен жаманды ажырата билүү жана тобокелдиктерге каршы натыйжалуу туруштук берүү жөндөмүн жогорулатууну билдирет. Жөнөкөй тил менен айтканда, бул – «туура менен туура эмести ажырата билүү» жана «айкын көрө билүү». Саясий ишти жүргүзүүдө саясий түшүнүү жөндөмүн жогорулатуу зарыл. Жетекчи кадрлар, өзгөчө жогорку даражалуу жетекчилер саясий жоопкерчиликти аркалашат. Алар Партиянын Борбордук Комитетинин маңызын терең изилдеп, аны толук өздөштүрүп, кырдаалды талдоодо жана ишти алга жылдырууда ушул маңыздарды жетекчиликке алып, Партиянын Борбордук Комитети менен ар дайым бирдей позицияда турууга тийиш. Жөнөкөй тил менен айтканда, бул – «идеологияны туура түшүнүү» жана «терең ойлонуу». Саясий ишти жүргүзүүдө саясий аткаруу жөндөмүн жогорулатуу өтө маанилүү. Жетекчи кадрлар Партиянын Борбордук Комитетинин талаптарына ылайык иш алып барып, Партиянын Борбордук Комитети

чакырган иштерге чечкиндүү жооп берип, кабыл алынган чечимдерди сөзсүз аткарып, тыюу салынган иштерди жасабай, Партиянын Борбордук Комитетинин абройун жана борборлоштурулган бирдиктүү жетекчилигин коргошу керек. Алар жолдон адашпай, бурулбай, Партиянын Борбордук Комитетинин рухун толук кандуу ишке ашырууга милдеттүү. Жөнөкөй тил менен айтканда, бул – «аткарууну камсыз кылуу» жана «ишти аягына чейин жеткирүү». Кытай Коммунисттик партиясы идеологиялык, саясий, практикалык жана кесиптик даярдыктардын негизинде саясий жөндөмүн тынымсыз жогорулатып, жаңы доордогу Кытай өзгөчөлүгү бар социализмдин улуу жеңишине жетишүү үчүн бекем саясий кепилдик түзүүдө.

Эл аралык коомчулук Кытай Коммунисттик партиясынын саясий курулушту бекемдөө боюнча концепциясына жана кадамдарына жогору баа берип, кылдат көз салууда. Малайзиянын Бириккен малай улуттук уюмунун (UMNO) Жогорку кеңешинин мурдагы мүчөсү Ирмохдизам Кытай Коммунисттик партиясы жетишкен зор өнүгүү ийгиликтери менен ийгиликтин сырын дүйнөгө көрсөткөнүн, бул Малайзия өндүү мамлекеттерди абдан таң калтырганын белгиледи. Кытай Коммунисттик партиясынын ийгилиги анын саясий курулушка өтө жогорку деңгээлде маани бергенине байланыштуу. Саясий партиянын пайдубалы саясатта турат, ал эми саясий курулуш – бул саясий партиянын түпкү курулушу болуп саналат.

VI. Партиянын инновациялык теориясы менен аң-сезимди калыптандыруу жана ишенимди бекемдөө

Аң-сезимдеги биримдик – бул Партиянын ынтымагынын жана биримдигинин эң терең, туруктуу жана ишенимдүү кепилдиги. Башкы катчы Си Цзиньпин мындай деп баса белгилеген: «Кытай Коммунисттик партиясынын ар кандай кыйынчылыктарды жана сыноолорду башынан кечирип, тынымсыз өсүп-өнүгүүсүнүн эң негизги себептеринин бири – биздин Партиянын дайыма идеологиялык негизде партияны курууга жана теориялык жактан чындоого

чоң маани бериши, ошондой эле бүтүндөй партиянын бирдиктүү аң-сезимди, бекем эркти, координацияланган аракетти жана кубаттуу күрөшүү жөндөмүн ар дайым сактап келиши болуп саналат». Марксизмди кытайлаштыруунун жана заманбап өнүктүрүүнүн эң акыркы натыйжалары менен бүтүндөй партияны куралдандыруу, практиканы жетектөө жана иштерди алга жылдыруу – Кытай Коммунисттик партиясынын тарыхты жаратуусунун жана улуу жетишкендиктерге ээ болуусунун маанилүү тажрыйбасы болуп саналат.

Идеологиялык негизде партияны курууга жана теориялык жактан чыңдоого өзгөчө маани берүү – Кытай Коммунисттик партиясынын айкын өзгөчөлүгү жана даңктуу салты. Кытай Коммунисттик партиясы марксизмдин негизги принциптерин Кытайдын конкреттүү реалдуулугу менен жана Кытайдын эң мыкты салттуу маданияты менен айкалыштыруу аркылуу Си Цзиньпиндин «Жаңы доордогу кытай өзгөчөлүгү бар социализм» идеясын жаратты. Бул идея – заманбап Кытайдын марксизми жана ХХI кылымдын марксизми болуп саналат, ошондой эле кытай маданиятынын жана кытай рухунун заманбап асыл ташы болуп, марксизмди кытайлаштырууда жаңы секирик жасоону камсыз кылды.

Андыктан, теориялык жаңылануу алдыга карай ар бир кадам таштаган сайын, теориялык куралдануу да ошончолук кадам таштоосу керек. Бул жылдар ичинде Башкы катчы Си Цзиньпин жетектеген Партиянын Борбордук Комитети партия ичинде тогуз ирет ири масштабдуу окутуу иш-чараларын уюштурду. Алардын жыштыгынын жогорулугу, күчүнүн чоңдугу жана жетишкен натыйжаларынын көрүнүктүүлүгү Партиянын жүз жылдык тарыхында сейрек кездешкен көрүнүш. Партиянын Борбордук Комитети Партиянын инновациялык теориясын үйрөнүү жана окутуу иштерин тынымсыз көзөмөлдө алып, теориялык масштабдуу окуулар жана идеологиялык куралдануу аркылуу жалпы ишти ири өнүгүүгө багыттоодо. Борбордук Саясий бюро жетекчилик кылып, өрнөк көрсөтүү менен Си Цзиньпиндин «Жаңы доордогу Кытай өзгөчөлүгү бар социализм» идеясын үйрөнүү жана ишке ашыруу боюнча жамааттык окууларды өткөрүп, тематикалык демократиялык жашоо жыйындарын уюштуруп, бүтүндөй партия үчүн үлгү жана эталон болуп

берүүдө. Партия ичиндеги окутуу иш-чараларын пландаштырууда, партиялык комитеттердин (партиялык топтордун) теориялык окуу борбордук топторун, «үч жыйын жана бир сабак» жана «биринчи күн тартиби» сыяктуу системаларды өркүндөтүүдө Партиянын инновациялык теориясын үйрөнүү жана ишке ашыруу дайыма борбордук мазмун катары каралып келет. Борбордон баштап аймактарга чейин бүтүндөй партия чоң бир окуу жайына айланып, теориялык окуу атмосферасы барган сайын чыңдалууда. Партиянын мүчөлөрү жана кадрлары ар бир окуу толкунунда саясий тарбияны, теориялык таасирди, идеологиялык чыңдалууну жана рухий тазаланууну алып, теорияны чын жүрөктөн үйрөнүүгө, терең түшүнүүгө, бекем ишенүүгө жана аны иш жүзүндө колдонууга жетишүүдө.

Окууга маани берүү жана окууга шыктуу болуу – Кытай Коммунисттик партиясынын даңктуу салты. Партиялык мектептер (административдик академиялар) кадрларды окутуунун жана тарбиялоонун негизги каналы жана борбору катары, Си Цзиньпиндин «Жаңы доордогу Кытай өзгөчөлүгү бар социализм» идеясы боюнча билим берүүнү дайыма негизги жана милдеттүү сабак катары карап, окуу иштеринин борбордук бөлүгүнө коюп, кадрларды даярдоонун эң башкы милдети катары белгилеп келет. Учурда Кытай Коммунисттик партиясы 3000ден ашуун партиялык мектептерге ээ болуп, борбордон баштап аймактарга чейин кадрларды окутуунун ири тармагын түздү жана тынымсыз окутууну, айрыкча базалык окутуу механизмдерин тынымсыз өркүндөтүүдө. Бир гана 2024-жылы Борбордук партиялык мектеп (Мамлекеттик административдик академия) орто жана жаш кадрларды окутуу курстарын, жогорку даражалуу кадрлардын квалификациясын жогорулатуу курстарын жана департамент жана башкармалык даражасындагы кадрлардын квалификациясын жогорулатуу окуу курстарын камтыган 136 негизги окуу курсун өткөрдү. Ошондой эле, түз эфир аркылуу өлкөдөгү бардык айылдык жана шаарчалык партиялык комитеттердин катчыларына жана көчө партиялык уюмдардын катчыларына толук камтыган окутуулар өткөрүлдү. Жыл ичинде башкы жана филиалдык класстарда 3 миллиондон ашуун окуучу билим алды. 2026-жылдын июнь айында Лаос Элдик революциялык партия-

сынын Борбордук комитетинин Башкы катчысы, мамлекет башчысы Тхонглун Сисулит өзгөчө сезимдер менен Борбордук партиялык мектепке (Мамлекеттик административдик академияга) атайын иш сапар менен келди. Тхонглун сыймыктануу менен: «Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук партиялык мектебинде билим алган лаостук окуучулардын ичинен экөө кийинчерээк Лаос Элдик революциялык партиясынын Борбордук комитетинин Башкы катчысы жана мамлекет башчысы кызматтарын аркалап келишти», -деп белгиледи. Ал бул жерде окуу жана тажрыйба алмашып жаткан лаостук кадрларга кайрылып: «Сиздерден аракетчил болууну жана Кытай Коммунисттик партиясынын кадрларынын мыкты иш салттарын үйрөнүүнү күтөм. Бул жерде билим алган кадрлар сөзсүз түрдө күчтүү дараметке ээ болуп, партиянын жана өкмөттүн өнүгүү багыттарын терең өздөштүргөн мыкты адистерден болуп чыгаарына жана өз өлкөсүнө олуттуу салым кошооруна ишенем», -деп насаатын айтты.

Теорияны практикага терең тамырлатуу жана практика жүзүндө теорияны өнүктүрүү. Кытай Коммунисттик партиясынын пикиринде, үйрөнүлгөн билим китептерде калбашы керек, ал жөн гана баш катырма эмес, иш жүзүнө ашырылуучу куралга айланышы керек. Ар бир иш, кичине болобу же чоң болобу, ал жерде талыкпаган эмгектин жана майда кадамдардын жыйынтыгында ишке ашат. Гуйчжоудагы «кезчи» (диалектилик) үгүтчүлөрдүн жергиликтүү тилдеги баяндамаларынан баштап, Сычуандагы «атчан үгүт топторунун» бийик тоолуу аймактарга жеткирген маалыматтарына чейин; талаа-түздөгү жөнөкөй маектешүүлөрдөн баштап, эски театр сахналарындагы маданий түшүндүрүү иштерине чейин, Партиянын инновациялык теориясы калкка жагымдуу, түшүнүктүү тил менен жеткирилип, ар бир жарандын жүрөгүнөн орун алууда. 2021-жылы Башкы катчы Си Цзиньпин жетектеген Партиянын Борбордук Комитети Чжэцзян провинциясына «жалпы бакубаттуулукту куруунун үлгүлүү аймагын» түзүү боюнча маанилүү миссияны тапшырган. Чжэцзян провинциясы Си Цзиньпиндин «Жаңы доордогу Кытай өзгөчөлүгү бар социализм» идеясын жетекчиликке алып, «Миңдеген долбоор» аркылуу шаар менен айылдын интеграциялык өнүгүүсүн камсыздап, шаар-айыл орто-

сундагы, аймактык жана кирешелердеги айырманы жоюуну негизги максат катары койду. Бул аркылуу жогорку сапаттагы өнүгүүнүн натыйжалары жалпы элге адилеттүү бөлүштүрүлүүдө. Жалпы бакубаттуулукту куруунун үлгүлүү аймагындагы акыркы 5 жылдын жыйынтыктары бир катар сандар менен чагылдырылат: 2025-жылга карата, Чжэцзян провинциясында шаардык жана айылдык тургундардын киши башына туура келген кирешеси тиешелүүлүгүнө жараша катары менен 25 жана 41 жылдан бери өлкөдөгү бардык провинциялардын ичинен биринчи орунду ээлеп келет. Шаардык жана айылдык тургундардын кирешесинин ортосундагы айырма 1,81 эсеге чейин кыскарып, бул көрсөткүч 13 жыл катары менен төмөндөө тенденциясын көрсөтүүдө.

Теориялык инновацияларды кармануу – Кытай Коммунисттик партиясынын жүз жылдык күрөшүндө топтогон баа жеткис тажрыйбасы гана эмес, ошондой эле эл аралык коомчулуктун жогорку көңүлүн бурган жана кеңири колдоосуна ээ болгон маанилүү фактор. Россия Федерациясынын Коммунисттик партиясынын Борбордук комитетинин төрагасы Геннадий Зюганов Кытай Коммунисттик партиясы теориялык инновацияларга өзгөчө маани берип, марксизмдин негизги принциптерин кытай өзгөчөлүгү бар социализмдин практикасы менен айкалыштыруусун анын ийгилигинин негизги сыры катары баалайт. Си Цзиньпиндин «Жаңы доордогу кытай өзгөчөлүгү бар социализм» идеясы марксизмди мурастап жана өнүктүрүп, Россия Федерациясынын Коммунисттик партиясынын жана дүйнөлүк социализм ишинин өнүгүүсүнө олуттуу таасирин тийгизүүдө.

VII. Партиялык сапатты чындоону бекем кармануу

Партиялык сапат – бул Кытай Коммунисттик партиясынын мүнөзүнүн ар бир партия мүчөсүнүн инсандык касиетинде чагылдырылышы, ал Партиянын алдыңкылыгын жана тазалыгын чагылдырат. Партиялык сапат – бул партиялык кадрлардын турмуштук позициясын, кесиптик ишмердүүлүгүн, сөзүн жана адеп-ахлагын калыптандыруунун пайдубалы. Башкы катчы Си

Цзиньпин партиялык сапатты тарбиялоо коммунисттер үчүн өзүн-өзү өркүндөтүүнүн милдеттүү сабагы, ошондой эле коммунисттердин «ички руханий окуусу» экендигин так белгилеген. Партиялык сапатты чыңдоо – бул Си Цзиньпиндин «Жаңы доордогу Кытай өзгөчөлүгү бар социализм» идеясы менен өзүнүн ички дүйнөсүн аң-сезимдүү түрдө өзгөртүү, бул идеядагы бекем идеалдарды жана ишенимдерди кармануу, идеологиялык деңгээлди жогорулатуу жана партиялык сапатты чыңдоо сыяктуу бир катар талаптарды терең түшүнүү жана коммунисттердин саясий жүзүн ар дайым сактап калуу дегенди билдирет.

Башкы катчы Си Цзиньпин 2025-жылдын июнь айында жыйырманчы чакырылыштагы Борбордук Саясий бюронун жыйырма биринчи жамааттык окуусунда коммунисттердин партиялык сапаты тууралуу Партиянын Уставында жана тиешелүү ченемдик акттарда так белгиленгенин айтып, анын негизги максаттарын баса белгиледи: «Партиялык сапаттын өзөгүн бекем идеалдарды жана ишенимдерди калыптандыруу, Партияга карата чексиз берилгендикти бекемдөө, элге кызмат кылуу сезимин тереңдетүү, моралдык сапаттарды таза сактоо жана абийирдүүлүктү, тазалыкты камсыз кылуу түзөт». Партиялык сапатты чыңдоо чыныгы эмгектик тарбиянын жана тажрыйбалык сыноолордун натыйжасында гана ишке ашат.

«Өзүн оңдогондо дүйнө оңолот, өзүн башкарган дүйнөнү да башкара алат». Кытайдын салттуу маданиятында өзүн-өзү тартипке салуу адам болуунун, иш жасоонун жана кызмат кылуунун пайдубалы жана негизи катары каралат. Адамдын ким экендигин анын адеп-ахлагы, ал эми партия мүчөсүнүн ким экендигин анын партиялык сапаты аныктайт. Партиялык сапат – бул түпкүлүгүндө саясий позиция маселеси. Бекем партиялык сапатка ээ болгондо гана «бирден-бир, толук, шартсыз, эч кандай кошулмасы жок, эч кандай жасалмасы жок берилгендикти» калыптандырууга, ишенимдин пайдубалын бекемдөөгө, руханий күчтү толуктоого жана идеологиялык багытты туруктуу кармоого мүмкүн болот. Мындай учурда гана ар дайым Партия менен бирге, пикирлеш болуп, Партияга берилгендик менен кызмат кылып, Партиянын түйшүгүн бөлүшүп, Партиянын алдындагы жоопкерчиликти сезип,

Партия тапшырган милдеттерди аткарууга бүт күч-аракетин жумшап, бардык жагынан туруктуу жана бекем болууга жетишүүгө болот. Башкы катчы Си Цзиньпин кадрлардын партиялык сапаты жана адеп-ахлактык деңгээли партиялык стажы же эмгек стажы көбөйгөн сайын, же кызматтык даражасы жогорулаган сайын табигый түрдө эле өспөй тургандыгын, аны сөзсүз түрдө өзүн-өзү өркүндөтүү, өзүн-өзү чектөө жана өзүн-өзү өзгөртүү аркылуу гана бекемдөөгө болорун баса белгилеген. Партиянын мүчөлөрү жана кадрлары партиялык сапатты чыңдоону өмүр бою улантылуучу иш катары карап, өзүн-өзү тарбиялоодо сак болуп, адеп-ахлактуулукту баалап, түз жана адилеттүү жүрүп, тазалыгын сактоо менен коммунисттердин абийирдүүлүк жана таза-лык сыяктуу саясий жүзүн түбөлүккө сактап калууга тийиш.

1941-жылдын июль айында ККП Борбордук Саясий бюро Партия түзүлгөндөн берки партиялык сапатты чыңдоо боюнча биринчи документ болгон «Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук комитетинин партиялык сапатты чыңдоо жөнүндөгү чечимин» кабыл алып, анда партия мүчөлөрүнүн алдыңкы болууга жана тазалыгына карата конкреттүү талаптар коюлган. ККПнын XVIII съездинен баштап, Башкы катчы Си Цзиньпин Кытай Коммунисттик партиясын дагы да күчтүү жана кубаттуу кылып курууну көздөп, партиялык сапатты өстүрүүнү жаңы доордогу Партиянын курулушунун улуу долбоорунун маанилүү бөлүгү катары белгиледи. Жетекчи кадрлар партиялык сапатты чыңдоону жана идеологиялык аң-сезимди жогорулатууну өмүр бою улантылуучу иш катары карап, өмүр бою окуп, өмүр бою үйрөнүп, өмүр бою өзүн өркүндөтүүгө тийиш. Саясий тарбияны партиялык сапатты өстүрүүнүн башына коюп, Партиянын инновациялык теориясынан партиялык сапатты чыңдоо үчүн керектүү рухий азык алуу жана Партиянын Уставын, жоболорун жана тартибин үйрөнүүнү, сактоону жана аткарууну партиялык сапатты өстүрүүнүн маанилүү мазмуну катары кароо зарыл. Кеңири жайылган партия мүчөлөрү жана кадрлары Партиянын ичиндеги олуттуу саясий турмушта тынымсыз чыңдалуу аркылуу партиялык сапаттарын барган сайын бекемдеп, саясий бекемдигин жана сезгичтигин тынымсыз жогорулатууда.

Партиялык сапат принциптерин карманып сактоонун негизи – эреже-

лерди белгилөө, эрежелерди сактоо жана эрежелерди бекемдөө болуп саналат. Партиянын ичиндеги саясий турмуш – партиялык уюмдардын партия мүчөлөрүн тарбиялоосунун жана партия мүчөлөрүнүн партиялык сапатын чыңдоонун негизги аянтчасы. Партияны башкарууда алгач Партиянын ичиндеги саясий турмуштан баштоо, ал эми Партияны катуу башкаруу жана тартипке салууда аны Партиянын ичиндеги саясий турмуштан катуулатуу талап кылынат. 2013-жылдын сентябрь айында Хэбэй провинциялык партиялык комитетинин туруктуу мүчөлөрүнүн атайын демократиялык жашоо жыйыны «бейкуттукту» бузуп, «оңдоо руху» менен сындап, өзүн-өзү сыңдоо иретинде, маселелерди түз багыттаган, карама-каршылыктардан качпаган, өтө «курч» мүнөздө өткөн. 2014-жылдын май айында Ланкао уездик партиялык комитетинин туруктуу мүчөлөрү Цзяо Юйлунун рухуна таянып, кемчиликтерди терең иликтеп, өзүн-өзү сыңдоо менен ачыкка чыгарса, бири-бирин сыңдоодо да түз болушуп, ар бир адам ой жүгүртүүлөргө келди. 2015-жылы Башкы катчы Си Цзиньпин катардагы партия мүчөсү катары Борбордук комитеттин кеңсесинин партиялык уюмунун жыйынына катышып, жетекчилик кылып, өз ойлору менен бөлүшүп, тажрыйба алмашып, көзөмөлдөн өтүүдө үлгү көрсөттү. Си Цзиньпин өзү үлгү болуп, бүткүл Партиянын мүчөлөрүнүн ичиндеги саясий турмушту олуттуу жана реалдуу болууга үндөдү. Жергиликтүү партиялык уюмдар «үч жыйын жана бир сабак» системасын катуу аткарып, олуттуу түрдө сын жана өзүн-өзү сыңдоону жүргүзүп, үзгүлтүксүз пикир алышууларды өткөрүшүүдө. Натыйжада, партиянын ичиндеги саясий турмуштун саясий багыты, принциптүүлүгү жана күрөшүү жөндөмү тынымсыз жогорулап, партиялык уюштуруу иштеринин «очогу» жалындап, партия мүчөлөрүнүн партиялык сапатын чыңдоочу «эрүүчү меш» ысып жатат.

Партиялык сапаттын чыныгы деңгээли жөнүндө сырттан байкоо салгандар көбүнчө чындыкты тагыраак көрө алышат. Өткөн кылымдын 80-жылдары Кытайга окууга келгенден тартып, 2010-жылы Пакистандын дипломаты катары кайра Кытайга кайтып келгенге чейин, андан кийин кызматынан бошотулуп, өз өлкөсүнө кайткандан кийин Кытайды изилдөөгө киришкенге чейинки убакыттын ичинде, Пакистандын «Глобалдык Жибек жолун изилдөө

альянсы» аналитикалык борборунун негиздөөчүсү жана төрагасы Земир Аван Кытайдын акыркы 40 жылдан ашык убакыттагы өнүгүүсүнө жана Кытай Коммунисттик партиясынын бийлик жүргүзүүсүнө терең байкоо салып, ой жүгүртүп келет. Анын пикиринде, көптөгөн башка саясий партиялардан айырмаланып, Кытай Коммунисттик партиясы тартипти катуу сактайт жана партия мүчөлөрүнө карата адеп-ахлактык так талаптарды коёт. Ал: «Кытай Коммунисттик партиясынын мүчөлөрүнүн көбү – иште үлгүлүү адамдар, алар активдүү руханий абалды жана адеп-ахлактык таасир этүү күчүн көрсөтүп жатышат», - деп баса белгилейт.

VIII. Байланышы бекем жана аткаруу жөндөмү жогору уюштуруу системасын өркүндөтүүнү кармануу

Партиянын кубаттуулугунун булагы — анын бекем уюшкандыгы. 2018-жылдын июль айында Башкы катчы Си Цзиньпин Улуттук уюштуруу иштери боюнча жыйында жаңы доордогу Партиянын уюштуруу багытынын биринчи жолу толук түрдө сунуштаган. Бул багыт Партияны башкаруунун жана партиялык уюмдарды куруунун негизги принциптерин тактап, жаңы доордогу Партиянын уюштуруу иштерин жүргүзүүнүн башкы программасы жана башкы чен-өлчөмү болуп саналат. Ал Партиянын өзүн-өзү куруусун алдыга жылдыруу үчүн негизги багытты жана чечүүчү жетектөөчү жоболорду аныктап берди.

Партиянын ар тараптуу жетекчилиги жана анын бардык иш-аракеттери Партиянын бекем уюштуруу системасына таянуу менен ишке ашырылат. Партиянын ар бир деңгээлдеги уюмдары толук кандуу жана жогорку сапатта гана иштеп, өйдө-ылдый байланышы бекем жана аткаруу жөндөмү жогору болгон тыгыз уюштуруу системасы түзүлгөндө гана, Партиянын жетекчилиги «дененин колду, колдун манжаларды башкарганындай» (жеңил жана ыкчам) ишке ашат. Кытай Коммунисттик партиясы Борбордук, жергиликтүү жана баштапкы уюмдарды камтыган тыгыз уюштуруу системасын түздү. 2025-жылдын аягына карата баштапкы партиялык уюмдардын саны 5 миллион

431 миңди түздү. Анын ичинде: 314 миң баштапкы партиялык комитет, 333 миң жалпы партиялык уюм жана 4 миллион 783 миң партиялык уюм (бөлүм) бар.

Гуандун-Гонконг-Макао чоң булуңундагы негизги транспорттук түйүн болгон Шэньчжэнь-Чжуншань көпүрөсүнүн курулушунун жалпы узундугу 24 чакырымды түзөт. Долбоорду тескеген мекеме курулуш мезгилинде атайын партиялык комитет түзүп, 60тан ашуун негизги курулуш ишканасын бир муштумдай бириктирди. Долбоордун бүткүл аймагы боюнча 30 убактылуу партиялык уюм (бөлүм) түзүлүп, 450дөн ашуун партия мүчөсүнүн башын бириктирди. Партиялык жетекчиликтин алдында он миңден ашуун курулушчу бир максатты көздөп, бирдиктүү күч менен иштешти. Бул окуя тыгыз уюштуруу системасы ар тараптуу күчтөрдү бир муштумдай бириктирип, институционалдык артыкчылыктарды кыйынчылыктарды жеңип чыгуучу кубаттуу күчкө айландыра аларын даана көрсөттү.

Партиянын баштапкы уюмдары – Партиянын организминин «нерв учтары», алар согуштук чеп катары өз милдетин так аткарууга тийиш. Жерге түшкөндө гана тамыр жаят, тамыры терең болсо гана жалбырагы жайкалат. Кытай Коммунисттик партиясы ар түрдүү тармактардагы баштапкы партиялык уюмдардын курулушун бирдиктүү пландаштырып, ишканалар, айылдар, мамлекеттик мекемелер, коомдук уюмдар жана коомчулуктар сыяктуу ар бир тармакта партиялык курулуш иштерин тынымсыз күчөтүүдө. Бул аракеттер баштапкы партиялык уюмдардын ар тараптуу өнүгүүсүн жана чыңдалышын шарттап, партиялык уюмдардын саясий жана уюштуруучулук функцияларын бекемдөөдө. Ошондой эле, кадрлардын жергиликтүү деңгээлге тартылышын, каражаттардын ошол жакка жумшалушын жана саясий колдоонун жер-жерлерге багытталышын камсыз кылган жагымдуу шарт түзүлүп, баштапкы партиялык уюмдардын элге кызмат кылуу үчүн жетиштүү ресурска жана мүмкүнчүлүккө ээ болушу кепилденди. Кытайдын реформа жана ачык саясатынын эшиги болгон Шэньчжэнь шаарында экономика өтө өнүккөнү менен, мегаполистерге мүнөздүү социалдык башкаруудагы жалпы кыйынчылыктар да жок эмес. Акыркы жылдары Шэньчжэнь 2300дөн ашуун баштапкы партиялык-элдик тейлөө борборлорун түзүп, шаардагы 6000дөн ашуун турак

жай комплекстерин жана шаар ичиндеги айылдарды партиялык уюштуруу жана иш-аракеттер менен толук камтыды. Бул баштапкы партиялык уюмдар жетектөөчү ролун толук кандуу аткарып, жергиликтүү тургундардын коомдук башкарууга катышуу ынтызарын жогорку деңгээлде жандандырды. Алар 2796 элдик тейлөө тобун түзүп, элдин турмушун жакшыртуучу иштерди конкреттүү, элдин көңүлүн жылытуучу иштерди майда-чүйдөсүнө чейин жана элдин каалоосуна шайкеш келген иштерди сапаттуу аткарууга жетишти.

Жаңы тармактардагы партиялык уюмдарды курууга өзгөчө басым жасоо зарыл. Акыркы жылдары жаңы экономикалык уюмдардын жана жаңы социалдык уюмдардын дүркүрөп өнүгүүсү менен катар, курьерлер, онлайн такси айдоочулары жана жеткирүү кызматкерлери сыяктуу жаңы эмгек формасындагы эмгекчилердин саны тездик менен өсүп, 84 миллиондон ашты. Бул жаңы тармактар жумуш менен камсыз кылуунун жана кирешени жогорулатуунун негизги каналына айланганы менен, социалдык башкарууда жаңы чакырыктарды да жаратты. Кытай Коммунисттик партиясы атайын Борбордук коомдук иштер башкармалыгын түзүп, жаңы тармактардагы партиялык уюмдардын түзүлүшү уюштуруу жактан да, натыйжалуу жактан да толук камтылышын камсыз кылууда. Жаңы экономикалык формалар активдүү өнүккөн Гуандун, Шанхай, Чжэцзян, Цзянсу жана Сычуань сыяктуу аймактарда партиялык уюмдар жаңы тармактагы жумушчу топтордун көйгөйлөрүн чечүүгө көмөктөшүп, Партиянын бул катмардагы чакырык күчүн, биримдигин жана таасирин натыйжалуу бекемдөөдө. 2024-жылдын февраль айында Пекиндеги жеке менчик курьердик компанияда алгачкы жолу жеке адамдын атынан аталган «Лю Куо студиясы» түзүлдү. Курьерлер коомдук кызматтарга активдүү катышып, жергиликтүү тургундар менен бир үй-бүлөдөй болуп калышты: алар жакынкы соодагерлерге товар ташууга жардам берип, кары-картандарга медициналык кызмат алууга (врачка жазылууга) көмөктөшүп, дем алыш күндөрү өткөрүлүүчү тазалык иштерине катышышат... Пекиндин Дашилань көчөсүндө курьердик тармактагы мобилдүү партия мүчөлөрүнүн партиялык бөлүмү түзүлдү. Анда 22 партия мүчөсүнүн жетекчилиги астында курьерлер тобу «аары» аталган микрорайондук тармактык кызматкерлердин милдетин

өз ыктыяры менен аткарууда. Алар «аары» рухун жандандырып, «көчө кыдыруу» ишинин артыкчылыгын пайдалануу менен жергиликтүү башкаруунун ар кандай иштерине активдүү катышууда.

Түштүк Африканын илим, технология жана инновациялар министри Блэйд Нзиманде: «Кытай Коммунисттик партиясынын уюштуруу системасы абдан бекем, партиялык кадрлар жер-жерлерде эл менен тыгыз иштеп, эл менен бир ойдо болуп, бирге эмгектенишет. Баштапкы партиялык уюмдар саясатты ишке ашыруунун жана эл менен байланыш түзүүнүн маанилүү звеносу болуп саналат», -деп белгилеген. Тынч океан иштери боюнча кеңештин төрагасы Элиас Отино: «Кытай Коммунисттик партиясы Кытайдын көптөгөн таланттуу инсандарын өзүнө тартып, өтө бекем уюштуруу системасына жана тартиптүүлүккө ээ. Көптөгөн кадрлар жергиликтүү деңгээлде тажрыйба топтошкондуктан, эң кеңири калк катмарынын муктаждыктарын жакшы түшүнүшөт. Мындай уюштуруучулук артыкчылыкты батыш өлкөлөрүнүн саясий партияларынан табуу мүмкүн эмес», - деп баалаган.

IX. Улуттук кайра жаралуунун оор жүгүн аркалай алган жогорку сапаттагы кадрлар курамын курууну кармануу

Мамлекетти башкаруунун эң негизгиси – кадрларды туура тандоо жана пайдалануу. Башкы катчы Си Цзиньпин белгилегендей, социалисттик модернизацияланган мамлекетти ар тараптуу куруу үчүн саясий жактан бекем, жаңы доордун талаптарына жооп берген жана модернизациялык ишин жетектөөгө жөндөмдүү кадрлар курамы сөзсүз керек.

Тарых да, бүгүнкү күн да бир саясий партиянын жана бир мамлекеттин келечеги, анын өнүгүшү же төмөндөшү көп жагынан жогорку даражалуу жетекчи кадрларды үзгүлтүксүз даярдап чыгара алуу жөндөмүнө көз каранды экенин далилдеп турат. Кытай Коммунисттик партиясы ар дайым жөндөмдүү инсандарды тандоого жана жооптуу кызматтарга коюуга өзгөчө маани берип, кадрларды тандоо, окутуу, башкаруу жана пайдалануу масе-

лесин Партиянын жана элдин иши үчүн эң маанилүү, түпкүлүктүү маселе катары карап келет. Кун Фаньсэнь, Ян Шаньчжоу, Ляо Цзюньбо, Жэнь Чанся... бул инсандар Партиянын жана элдин кызыкчылыгын баарынан жогору коюп, бекем идеалдарга, терең жоопкерчилик сезимине, иштерди натыйжалуу аткаруу стилине жана элге болгон чексиз сүйүүгө ээ болушкан. Алар ар кайсы кызматтарда иштеп, Кытайдын өнүгүүсүнө жана прогрессине өчпөс салым кошушкан.

Партиянын XVIII съездинен бери, Кытай Коммунисттик партиясы кадрларды тандоо жана дайындоо ишиндеги четтөөлөрдү ырааттуу жоюп, талапкерлерди баалоодо добуштун санына гана, упайларга гана, ИДПнын (ички дүң продукциянын) көрсөткүчтөрүнө гана же жаш курагына гана таянбоо талаптарын катуу сактоодо. Ошондой эле «жалпы сунуштоо» жана «жалпы шайлоо» сыяктуу жөнөкөйлөштүрүлгөн ыкмаларга жол бербестен, кадрлар менен иштөөдө демократиялык механизмдердин сапатын жогорулатууга көбүрөөк көңүл бурууда. Кытай Коммунисттик партиясы «ишеними бекем, элге кызмат кылган, аракетчил жана чынчыл, жоопкерчиликтүү жана таза» деген жаңы доордун жакшы кадрларынын стандартын иштеп чыгып, кадрларды тандоонун так багытын аныктады. Натыйжада, адеп-ахлагы жана жөндөмү бар, ишинде көрүнүктүү жыйынтыктарды көрсөткөн көптөгөн мыкты кадрлар жарыкка чыгып, Партиянын жана мамлекеттин ишин алдыга жылдыруучу негизги күчкө айланды. Кытай Коммунисттик партиясы жетекчи кадрлардын кызмат ордун алмаштыруу (ишке жарамдуусу жогорулоо, жарамсызы кетүү, жөндөмдүүсү жогорку кызматка жогорулоо, жөндөмсүзү кызматтан кетүү) системасын өркүндөтүп, жаңы доордун мыкты кадрлар стандартын турмушка ашырууда. Кытай Коммунисттик партиясы жетекчи кадрларды кызматка дайындоо жана кызматтан бошотуу механизмин өркүндөтүп, жаңы доордогу «мыкты кадрлардын» стандарттарын ырааттуу ишке ашырууда. Бул процессте партиянын партияны өзү башкаруу жана ар тараптуу катуу башкаруу принциптери бекем сакталат; чындыкка таянуу, адилеттүүлүк жана калыстык принциптери карманылат; иштин кызыкчылыгы биринчи орунга коюлуп, кызматка ылайыктуу адамды тандоо камсыз

кылынат; мыйзамдардын жана ченемдик актылардын негизинде туруктуу жана этият иш жүргүзүлөт.

Ошол эле учурда жоопкерчиликти өзүнө албоо, аракетсиздик жана кызматтык ыйгарым укуктарды кыянаттык менен пайдалануу сыяктуу көрүнүштөрдү жоюуга өзгөчө көңүл бурулуп, жетекчи кадрлар «Үч катуулук жана үч чынчылдык» талаптарын аң-сезимдүү түрдө аткарууга багытталууда. Натыйжада, жөндөмдүү адамдар кызматка көтөрүлө турган, мыктылар сыйлана турган, жөндөмү жетишсиздер төмөндөтүлө турган, ал эми талапка жооп бербегендер четтетиле турган кадр саясатынын багыты жана мамлекеттик кызмат өтөө чөйрөсү калыптандырылууда.

«Мурда кадрларды сунуштоодо отчетторду угуу, документтерди карап чыгуу жана эмгек стажына гана таянуу бар болчу. Азыр болсо жер-жерлерде болуп, элдин пикирин угуп, жоопкерчиликтүү иштегенине карап, иш жүзүндөгү натыйжасына баа берип жатабыз, мындай ыкма менен бир дагы мыкты кадр көз жаздымда калбайт». 2023-жылдан тартып, Фуцзянь провинциясынын Цинлю уезди кадрларды жеринде иликтөө механизмин ишке киргизди. Жыл сайын 6 изилдөө тобун түзүү жана 5 түрдүү ыкма аркылуу 57 мекемеде «тереңдетилген жеринде изилдөө» жүргүзүүнүн натыйжасында иш жүзүндө жогорку көрсөткүчтөргө жетишкен бир катар «алдыңкы күрөшчүлөр», «эмгекчил инсандар» жана «келечектүү жаш кадрлар» алдыңкы саптан өзгөчөлөнүп чыгышты. Бул болсо 2025-жылы райондук деңгээлдеги өнүгүүнү натыйжалуу колдоого өбөлгө түзүп, 1 миллиард юандан ашкан 135 долбоорду пландаштырууга, 1,296 миллиард юань көлөмүндө мамлекеттик саясаттык каржылоону тартууга жана жалпы инвестициялык көлөмү 100 миллиард юандан ашкан жаңы келишимдерге кол коюуга мүмкүндүк берди.

Келечек муундардын ордун баса турган жөндөмдүү кадрларды даярдоо – мамлекеттин стратегиялык максаты. Ушундан улам, Кытай Коммунисттик партиясы жаш кадрларды тарбиялоо жана кызматка дайындоо маселесин биринчи планга коюп, бул багытта бир катар чечимдерди кабыл алды. Партия жаш таланттарды өз убагында аныктоо, окутуу жана ишке тартуу боюнча системалуу ишти колго алды. 2019-жылдын март айынан баштап,

Башкы катчы Си Цзиньпин Борбордук партиялык мектепте өтүүчү «Жаш жана орто муундагы кадрлар» курсунун ачылыш аземинде бир нече ирет өзү лекция окуп, жаш кадрлардын кесипкөй өсүшү боюнча өзүнүн үмүтүн жана конкреттүү талаптарын билдирип келет. «Чанъэ» айга учуу программасы, «Тяньвэнь» Марс изилдөөсү жана космостогу өзүбүздүн «мейкиндик үйүбүздүн» курулушу... Кытайдын космостук тармагындагы бүткүл дүйнөнү таң калтырган бул ийгиликтердин артында орточо жашы 35ке жетпеген жаш адистердин командасы турат. Алар «Шэньчжоу» космостук кемесин башкарып, «Чанъэ» менен «Юйтуну» алыстан көзөмөлдөп, «Чжужун» роверин башкаруу менен алектенет. Бул жаш адистер космосту багынтуудагы бийик максаттары жана терең билимдери менен 22 ири космостук миссияны ийгиликтүү аякташты. Алар Кытайды кубаттуу космостук державага айландыруу жолунда жаштыктын, чеберчиликтин жана патриоттуулуктун жаркын гимнин ырдап келишет.

Келечек муундардын иши – кадрларга таянат. Дүйнөлүк деңгээлде илимий-техникалык революциянын жана өнөр жайлык кайра куруулардын жаңы толкуну күч алып жаткан чакта, Кытай Коммунисттик партиясы «кадрлар аркылуу кубаттуу мамлекет» стратегиясын тездетип, кадрларды өнүктүрүү системасын жана механизмдин реформалоону тереңдетип, дүйнөдөгү маанилүү кадрдык борборлорду жана инновациялык аймактарды курууну ыкчамдатууда. Кытайдын «Пекин-Тяньцзинь-Хэбэй», «Янцзы дарыясынын дельтасы» жана «Гуандун-Гонконг-Макао чоң булуңу» сыяктуу аймактарында «кадрдык борборлордун» тартуу күчү барган сайын айкын болууда. Көптөгөн «жаңы типтеги илимий-инновациялык платформалар» тездик менен өсүп чыгып, дүйнөлүк деңгээлдеги жогорку квалификациялуу адистердин «кадр резервуарына» жана «инкубаторуна» айланууда. Жогорку сапаттагы кадрлар курамынын таянычы менен Кытай жашоо илимдери, жасалма интеллект, кванттык технологиялар жана төмөнкү аба мейкиндигинин экономикасы сыяктуу көптөгөн алдыңкы тармактарда олуттуу тоскоолдуктарды жеңип, жаңы ийгиликтерди жаратууда. Натыйжада, сапаттык жаңы өндүрүштүк күчтөр дүркүрөп өнүгүп, Кытай тармактык өнүгүүнүн алдыңкы сабында

бекем турат.

Кембридж университетинин Иисус колледжинин алдындагы Кытай борборунун директору Питер Нолан: «Кытай Коммунисттик партиясынын кадрлар саясаты, өзгөчө жаш жана орто муундагы кадрларга карата жүргүзүлгөн саясаты, ар бир деңгээлдеги жетекчилердин «жергиликтүү шарттарга жараша» иш алып баруусун жана жоопкерчиликти алууга батынуусун талап кылат. Бул өзү эле «Си Цзиньпиндин жаңы доордогу кытай өзгөчөлүгү бар социализм идеясынын» саясий теорияга кошкон салымы болуп саналат», -деп белгилеген. Индонезиянын «Голкар» партиясынын тышкы байланыштар боюнча төрагасы жана парламенттин депутаты Дэйв Лакосоно: «Кытай Коммунисттик партиясы жасап жаткан иш – өзгөчө масштабдагы эмгек, муну дүйнөдөгү башка эч бир саясий партия жасай элек. Кытайдын кубаттуу бийликтеги партиясы катары, ККП өзүнүн бекем уюштуруу түзүмдөрү жана окутуу программалары аркылуу партия мүчөлөрүн тарбиялап, алардын кесипкөйлүгүн тынымсыз жогорулатууда», -деп баа берген.

Х. Партиянын иш стилин өркүндөтүүнү туруктуу жана узак мөөнөттүү негизде ишке ашырууну кармануу

Башкы катчы Си Цзиньпин белгилегендей, партиянын иш стили анын аброюна, элдин колдоосуна жана партиянын жашап кетишине же кыйрашына түздөн-түз таасирин тийгизет, ошондой эле партиянын жана мамлекеттин ишинин ийгилигин же ийгиликсиздигин аныктайт. Иш стилине байланышкан көйгөйлөр өтө туруктуу жана кайталануучу мүнөзгө ээ болгондуктан, аларды тынымсыз көзөмөлгө алып, узак мөөнөттүү эмгек менен гана оңдоого болот.

Бир канча убакыттан бери айрым жерлерде жана мекемелерде формализм, бюрократизм, гедонизм жана ысырапкорчулук көрүнүштөрү күчөп, бул Партиянын аброюна жана кадыр-баркына олуттуу доо кетирип, партия менен элдин, жетекчилер менен эл массаларынын ортосундагы байланышты

алсыраткан. 2012-жылдын 4-декабрында Партиянын XVIII съезди аяктагандан бир ай өтпөй, Башкы катчы Си Цзиньпин Борбордук саясий бюронун жыйынын өткөрүп, «Партиянын 18-чакырылыштагы Борбордук комитетинин саясий бюросунун иш стилин жакшыртуу жана эл менен тыгыз байланышты чыңдоо боюнча сегиз эрежесин» кабыл алган. Кытай Коммунисттик партиясы «Сегиз эрежесин» иштеп чыгуу жана ишке ашыруу менен жаңы шарттарда иш стилин жакшыртууда эмнени жана кантип өзгөртүү керектиги боюнча чечүүчү кадам жасады. «Сегиз пункттуу жобо» кабыл алынышы менен, иш стилин оңдоо иши бүтүндөй бир система катары жанданып, партиянын ички маданиятынын, мамлекеттик башкаруунун жана коомдук адеп-ахлактын түп-тамырынан бери өзгөрүшүнө өбөлгө түздү.

Партиянын Борбордук комитети башынан эле «Сегиз пункттуу жобонун» талаптарын аткарууда Борбордук саясий бюро өрнөк болушу керектигин жана бул иш жогортон ылдый карай жүргүзүлүшү зарылдыгын баса белгилеген. Башкы катчы Си Цзиньпин жеке өзү үлгү көрсөтүп, Борбордук саясий бюронун мүчөлөрүн «Сегиз пункттуу жобону» ишке ашыруунун жаңы редакцияланган эрежелерине ылайык, ар бир талапты кылдаттык менен салыштырып, эч кандай чегинүүсүз жана толук кандуу аткарууга чакырган. Он жылдан ашуун убакыттан берки тынымсыз аракеттердин натыйжасында, Кытай Коммунисттик партиясы илгертен бери калыптанып калган иш стилиндеги олуттуу кемчиликтерди жоюуга жетишти. Өзгөчө, ысырапкорчулук жана жеке жыргалчылыкка умтулуу сыяктуу терс көрүнүштөр дээрлик токтотулуп, элден алыстап кетүү жана текебер мамиле жасоо сыяктуу көрүнүштөр олуттуу өзгөрдү. Ошондой эле, формализмди жоюу аркылуу жергиликтүү деңгээлдеги кызматкерлердин түйшүгү кыйла жеңилдеди. Мындан тышкары, ишканалардын кызыкчылыгына доо кетирген жана алардын ишине тоскоол болгон бюрократиялык тоскоолдуктар натыйжалуу жоюлуп, ишкерлик жана өнүгүү чөйрөсү бир топ жакшырды.

Бирок «төрт илдет» (формализм, бюрократизм, ысырапкорчулук жана жеке жыргалчылыкка умтулуу) көйгөйлөрү туруктуу жана кайталануучу мүнөзгө ээ: айрым учурларда алар сыртынан көрүнбөй калган менен тамыры

тереңде калууда, кээде жаңы формага өтүп жашыруун уланууда, ал эми кээ бири байкалбастан кайра жанданууда. Кытай Коммунисттик партиясы Партиянын иш стилин өркүндөтүүнүн туруктуу жана узак мөөнөттүү механизмдин курууну карманып келет. «Сегиз пункттуу жобонун» руху беш же он жылга эсептелген убактылуу чара эмес, ал узак мөөнөткө багытталган темирдей бекем эреже жана катуу талап болуп саналат. 2013-жылдын август айында Борбордук дисциплиналык текшерүү комиссиясы жана Улуттук көзөмөл комиссиясы «Сегиз пункттуу жобонун» бузулушу боюнча ай сайын отчет берүү системасын ишке киргизип, аны коомчулукка ачык жарыялай баштаган. 2026-жылдын май айына карата мындай отчеттордун 153 саны үзгүлтүксүз жарыяланды. 2025-жылдын январынан ноябрына чейин өлкө боюнча «Сегиз пункттуу жобону» бузуунун 250 минден ашык учуру аныкталып, тиешелүү чаралар көрүлгөн. Көптөгөн аймактардын жана мекемелердин билдирүүсүндө, мындай учурларды ачыкка чыгаруу «эскертүүчү чара» жана «алдын алуучу эмдөө» сыяктуу таасир этип, партия мүчөлөрүнүн жана жетекчи кадрлардын «төрт илдет» көйгөйүнө карата иммунитетин эффективдүү түрдө чыңдады.

Баштапкы деңгээлдеги кадрлар менен калктын басымдуу бөлүгү Партиянын Борбордук Комитетинин жетекчилиги өздөрү үлгү көрсөтүп, талаптарды так жана катуу аткарганы жаңы доордо иш стилин чыңдоо боюнча тарыхый ийгиликтерге жетишүүнүн негизги фактору болгонун белгилешет. Эл эң катуу нааразы болгон жана коомдо күчтүү реакция жараткан орчундуу көйгөйлөргө өзгөчө көңүл бурулуп, алардын ар бири аягына чейин чечкиндүүлүк менен жөнгө салынды. «Мыкты кагылган мыктай өжөрлүк» принциби менен «төрт терс көрүнүшкө» каршы күрөш жүргүзүлүп, натыйжада партиялык иш стили менен мамлекеттик башкаруу стили түп-тамырынан жаңыланып, коомдук адеп-ахлак жана элдин жүрүм-турум маданияты туруктуу түрдө жакшыра баштады. 2025-жылы Мамлекеттик статистика бюросу жүргүзгөн сурамжылоого ылайык, сурамжыланган жарандардын 95,5%ы «Сегиз пункттуу жобонун» аткарылышынын натыйжалуулугун жогору баалашса, 92,2%ы партиялык иш стилинин жана мамлекеттик башкаруунун өзгөрүшү коомдук абалдын

жакшырышына шарт түзгөнүнө канааттануу билдиришкен. Салыштырмалуу айтсак, Партиянын XVIII съездине чейин элдин партиялык тартипти сактоо жана коррупцияга каршы күрөшүү боюнча иштерге канааттануу деңгээли 75%ды түзгөн. Бул көрсөткүч элдин канааттануусу олуттуу өскөнүн далилдеп турат.

Ливан Элдик жыйынынын уюмунун төрагасынын орун басары Аднан Буржи: «Мен Кытай Коммунисттик партиясынын «Сегиз пункттуу жобосуна» өзгөчө таасирлендим. Бул эрежелер партиялык кадрлардын ички уюштуруучулук жашоосун ар тараптан жөнгө салып, коррупциялык көрүнүштөрдүн алдын алууда эффективдүү курал болуп саналат», -деп билдирди. Анын айтымында, Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиянын жетекчилигин жана курулушун чындоо боюнча теориясы дүйнөдө тендеши жок феномен болуп саналат. «Кытай Коммунисттик партиясынын бул тажрыйбасы дүйнө жүзүндөгү социалисттик жана улуттук багыттагы саясий партиялар үчүн өздөрүнүн өнүгүү жолун изилдөөдө маанилүү үлгү болуп бере алат», - деп кошумчалады ал.

XI. Партияны катуу тартип менен башкарууну жана тартипке салууну кармануу

Башкы катчы Си Цзиньпин белгилегендей, азыркы учурдагы ар бир саясий партиянын саясий тартип боюнча талаптары болот, саясий тартип-эрежелери жок партия эч качан саясий партия боло албайт. Бул – саясий партиялардын иштөөсүнүн жалпы кабыл алынган эрежеси.

Партиянын XVIII съездинен бери, жолдош Си Цзиньпин өзөгү болгон Партиянын Борбордук комитети партиялык тартипти курууну «Жаңы доордогу партиялык курулуштун» жалпы стратегиясына киргизип, аны «ар тараптуу катуу тартип» саясатынын алдыңкы планга койду. Партиялык жана уюштуруучулук тартипти күчөтүү менен бардык тармактагы тартип сактоо иштерин талапты катуу коюу жана аны аягына чейин аткаруу принцибинде жүргүзүүдө. Ошондой эле, «тартип мыйзамдан катуураак» деген принцип

кармалып, тартип сактоо жана мыйзамды аткаруу механизмдери айкалыштырылды. «Төрт түрдүү формадагы» тартиптик таасир этүү саясаты тереңдетилип колдонулушу менен, Партиянын тартиби жана эрежелери так белгиленип, катуу режимде аткарылууда. Мындай чаралар партияны башкаруудагы мурдагы «боштук» жана «алсыздык» сыяктуу жагымсыз абалдарды түп-тамырынан бери өзгөрттү.

Кытай Коммунисттик партиясы партия ичиндеги ченемдик укуктук актылар менен мамлекеттик мыйзамдарды айкалыштыруу механизмдин өркүндөтүүдө. Бул демилге партиялык эрежелер менен мамлекеттик мыйзамдардын максаттарын бирдей болушуна, мазмунун шайкеш келтирүүгө жана аткарууда бирдиктүүлүктү камсыздоого багытталган. Ошол эле учурда, «тартип менен мыйзамды ажыратуу», «тартип мыйзамдан алдыда» жана «тартип мыйзамдан катуураак» деген принциптер так сакталып, партиялык тартип менен мамлекеттик мыйзамдардын колдонулуу чегин такталды. Бул өз кезегинде партияны эрежелер менен башкаруу жана өлкөнү мыйзамдуулук негизинде башкаруу процесстеринин биргеликте өнүгүүсүн шарттайт. Партиялык тартип партия мүчөлөрүнө карата кадимки жарандарга караганда жогорураак жүрүм-турум стандарттарын талап кылат. Партиялык кадрлардын арасында жаңыдан башталган терс тенденцияларды убагында эскертип жана оңдоо аркылуу, алардын тартип бузууларынын мыйзам бузуу деңгээлине өтүп кетишинин алдын алуу каралган. Мисалы, партиялык тартип алкогольдук ичимдикти ичип унаа башкаруу (машина айдоо) сыяктуу мыйзам бузууларга карата алда канча катуу талаптарды коёт. Партия мүчөсү мас абалында рулга отурса, ал мыйзам алдында жазалануу менен бирге, партиялык тартиптин негизинде дагы катуу дисциплиналык жоопкерчиликке тартылат.

Саясий тартип – эң маанилүү, эң негизги жана эң чечүүчү тартип болуп саналат. Саясий тартипти жана саясий эрежелерди катуу сактоо – биринчи кезектеги милдет. Партиянын XVIII съездинен бери, Кытай Коммунисттик партиясы «Кытай Коммунисттик партиясынын тартиптик жазалоо жобосун» ырааттуу түрдө үч жолу оңдоп-түзөөдөн өткөрдү. Бул тартип системасы саясий, уюштуруучулук, тазалык, элдик, ишмердүүлүк жана турмуш-тири-

чилик багытындагы алты негизги талапты камтыйт жана партия мүчөлөрү үчүн жүрүм-турумдун так чектерин белгилейт. Бул үч жолку өзгөртүү бир негизги принципке негизделген: саясий тартипти дайыма биринчи орунга коюу. Мисалы, Жободо Борбордук комитеттин чечимдерин жана пландарын аткарууда «сөз менен гана колдоо көрсөтүп, иш жүзүндө аткарбаган» жүрүм-турум «ишмердүүлүк тартибин бузуудан» «саясий тартипти бузуу» категориясына которулду. Ошондой эле, элдин эмгегин жана каражатын текке кетирген «бедел долбоорлорду» жана «элдин каражатын текке кетирген жеке жетишкендик үчүн жасалган долбоорлорду» түзүү аракети «элдик тартипти бузуудан» «саясий тартипти бузуу» категориясына өзгөртүлүп, анын жоопкерчилиги күчөтүлдү.

Тартиптик тарбияны чындоо – бул «ар тараптуу катуу тартип» саясатынын негизги жана күнүмдүк иши болуп саналат. Ал эми эскертүүчү даректүү тасмаларды (эскертүүчү видеороликтерди) көрсөтүү – тартиптик тарбияны катышуучулардын аң-сезимине жана жүрөгүнө терең сиңирүүнүн маанилүү куралы. Ар бир аймак мындай эскертүүчү тарбиялык иштерди күнүмдүк тажрыйбага киргизип, туруктуу негизде жүргүзүүнү колго алды. Партия мүчөлөрүн жана жетекчи кадрларды бул тасмаларды чогуу көрүүгө уюштуруу аркылуу, конкреттүү терс мисалдардын негизинде сабак алууга жана тартиптин маанилүүлүгүн түшүнүүгө шарт түзүлүүдө. Бул чаралар ар бир кызматкерди мыйзамдан коркууга, тартипти сыйлоого жана жоопкерчиликтиң чегинен чыкпоого багыттайт. Бир жаш кадр мындай тасманы көргөндөн кийин: «Бул менин аң-сезимиме абдан чоң таасир этти, мындан туура жыйынтык чыгарып, өзүмө сабак алам», - деп ачык моюнга алган. 2024-жылы Кытай Коммунисттик партиясы бүткүл партиянын деңгээлинде «Партиялык тартипти үйрөнүү жана тарбиялоо» өнөктүгүн өткөрдү. Анын алкагында бардык деңгээлдеги партиялык уюмдардан, партия мүчөлөрүнөн жана жетекчилерден партиялык тартипти чындоонун маанилүүлүгүн, ошондой эле тартипти тоготпоо же аны бузуу кандай оор кесепеттерге алып келерин дагы да терең түшүнүү талап кылынды. Бул демилге бардык деңгээлдеги партиялык түзүмдөр менен жетекчилик курамдын партиялык

тартипти бекемдөө ишин катуу көзөмөлгө алуусуна жана партия мүчөлөрү менен кадрлардын тартипти өз ыктыяры менен сактоо аң-сезимин жогорулатууга багытталган.

Тартиптин жашоо жөндөмдүүлүгү анын аткарылышында. Башкы катчы Си Цзиньпин бардык деңгээлдеги партиялык уюмдарды тайманбай иш алып барууга жана катуу талап коюуга чакырып, тартипти чындап эле «ток өткөн жогорку чыңалуудагы зым сыяктуу» (коркунучтуу жана таасирдүү) болушун камсыздоону талап кылды. Эреже-тартиптердин болушу канчалык маанилүү болсо, аларды аткаруудагы жөндөмдүүлүктү жогорулатуу андан да өтө маанилүү. Кытай Коммунисттик партиясы ар дайым «катуу тартип» багын өзгөртпөстөн карманып, темирдей бекем эрежелердин «тиш көрсөтүп» катуу иштеп, «күчүн көрсөтүшүнө» шарт түзүүдө. Бул партия мүчөлөрүнүн жана жетекчи кадрлардын тартипке олуттуу мамиле кылышын, сергек болушун жана токтоо болуусун талап кылат, ошондой эле катуу тартип аркылуу институттук абройду сактап, эрежелердин аткарылышын камсыздайт. 2025-жылы өлкө боюнча дисциплиналык текшерүү жана көзөмөл органдары тарабынан 1 миллион 12 миң иш козголуп, 47 миң адам кармалган (убактылуу кармоо), ал эми 983 миң адам партиялык жана административдик тартиптик жазага тартылган. «Мурунку жазалоо аркылуу кийинки сактандыруу, катаны оңдоого жардам берүү» принцибин кармануу менен, дисциплиналык текшерүү жана көзөмөл органдары «төрт түрдүү формадагы» тартиптик чараларды колдонуу аркылуу 1 миллион 984 миң жолу сындoo-тарбиялоо иштерин жүргүзгөн. Бул күчтүү саясий эскертүү жана жумшак таасир этүү чараларынын натыйжасында, 26 миң адам өз эрки менен күнөөсүн мойнуна алып келген.

Канада Коммунисттик партиясынын мурдагы лидери Мигель Фигероа: «Кытай Коммунисттик партиясынын мүчөлөрү катуу уюштуруучулук тартипке ээ жана бийик идеалдар менен максаттар үчүн иштешет. Партиянын өзүнүн катарында абдан күчтүү ынтымак бар», - деп белгилеген. Ботсвана Демократиялык партиясынын мурдагы аткаруучу катчысы Мелафе: «Кытай Коммунисттик партиясы тартиби катуу, партиянын эрки жана саясий чечимдери тез

арада конкреттүү аракеттерге жана натыйжаларга айланат. Дал ушул сапаты өзгөчө мактоого татыктуу. Кытай Коммунисттик партиясы кытай элинин жалпы колдоосуна ээ болуу менен бирге, дүйнөнүн башка өлкөлөрүндөгү саясий партиялар үчүн үлгү катары кызмат кылат», - деп баалаган.

ХII. «Коррупция кылууга батынбоо, мүмкүнчүлүк бербөө жана коррупция кылууну каалабоо» принциптерин бирдиктүү негизде илгерилетүүнү кармануу

Коррупция – Партиянын жашоо жөндөмдүүлүгүнө жана күрөшүү мүмкүнчүлүгүнө коркунуч келтирген эң чоң илдет. Коррупцияга каршы күрөшүү – бул өзүн-өзү тазалоонун эң радикалдуу жолу, ал эми коррупция менен күрөшүү – Кытай Коммунисттик партиясынын туруктуу саясий позициясы. Башкы катчы Си Цзиньпин: «Эгерде биз жүздөгөн, миңдеген коррупционерлерди жазалабасак (же аларга каршы чыкпасак), анда биз 1,3 миллиард элдин ишенимин жоготобуз», - деп ачык белгилеген. Партиянын XVIII съездинен бери, Кытай Коммунисттик партиясы «коррупциядан коркуп батынбоо, коррупцияга мүмкүнчүлүк болбоо, коррупцияны каалабоо» принциптерин бирдиктүү ишке ашырууну коррупцияга каршы күрөштүн негизги багыты жана «ар тараптуу катуу тартип» саясатынын стратегиялык өзөгү катары аныктады. Бул үч багыт бир учурда, бир багытта жана комплекстүү түрдө ишке ашырылып, ар бир чара саясий багытта бири-бирин толуктап, ишке ашыруу процессинде бири-бирин колдоп, натыйжада өз ара шайкештик менен ийгиликтерге жетишти. Мындай ыкма Кытайдын өзгөчөлүгүнө ээ болгон коррупцияга каршы күрөшүү жолун ийгиликтүү түзүп берди.

Кытай Коммунисттик партиясы коррупцияны жазалоонун катуу режимин ар дайым сактап келет. Ал системалуу түрдө дарылоо (алдын алуу) жана симптомдорду да, тамырын да жоюу принцибине таянып, коррупцияга каршы күрөштү бардык тармактарда комплекстүү түрдө алдыга жылдырууда. Партиянын XVIII съездинен бери, Башкы катчы Си Цзиньпин: «Ким болбосун,

кызмат орду канчалык бийик болбосун, эгерде ал партиялык тартипти жана мамлекеттик мыйзамдарды бузса, сөзсүз түрдө жоопкерчиликке тартылат жана катуу жазаланат. Бул жөн гана куру сөз эмес», -деп салтанаттуу убада берген.

Кытай Коммунисттик партиясы «жолборсторду» (жогорку кызматтагы коррупционерлерди) жок кылуу, «чымындарды» (төмөнкү деңгээлдеги паракорлорду) жазалоо жана «түлкүлөрдү» (качып кеткен коррупционерлерди) кармоо сыяктуу ар тараптуу чараларды бир мезгилде колдонууда. Чет өлкөлөргө качып кеткендерди издөө жана алардын мыйзамсыз алган мүлкүн кайтаруу иши күчөтүлдү. Партия коррупцияга каршы күрөштү бир секундага да токтотпоорун жана бир кадам да артка чегинбестигин ачык көрсөтүү менен, коррупциянын кайсы түрү болбосун жазасыз калбастыгынын жана коррупцияны түп-тамырынан бери жоюудагы чечкиндүүлүгүнүн далилин берди. Бул чаралар коррупциянын жаралышына шарт түзгөн чөйрөнү жана негизди тынымсыз жоюп, партия ичиндеги олуттуу саясий коркунучтарды четтетти. Партиянын XVIII съездинен бери, өлкө боюнча дисциплиналык текшерүү жана көзөмөл органдары тарабынан козголгон иштердин саны жана тартиптик жазага тартылгандардын саны тынымсыз өсүп жатат. Партиянын XVIII съездинен XX съездинен чейинки мезгилде Борбордук дисциплиналык текшерүү комиссиясы жана Улуттук көзөмөл комиссиясы тарабынан тергөөгө алынган 553 борбордук деңгээлдеги жетекчинин ичинде: 18-чакырылыштагы Борбордук комитеттин мүчөлөрү жана мүчөлүгүнө талапкерлерден 49 адам, 18-чакырылыштагы Борбордук дисциплиналык текшерүү комиссиясынын мүчөлөрүнөн 12 адам; 19-чакырылыштагы Борбордук комитеттин мүчөлөрү жана мүчөлүгүнө талапкерлерден 12 адам, ошондой эле 19-чакырылыштагы Борбордук дисциплиналык текшерүү комиссиясынын мүчөлөрүнөн 6 адам бар.

Кытай Коммунисттик партиясы бийликти элдин көзөмөлүнө коюу жана анын ишин ачык-айкын жүргүзүү максатында, Партиянын жана мамлекеттин көзөмөл системасын өркүндөтүп, коррупцияга каршы күрөшүү боюнча мыйзамдык базаны бекемдөөдө. Бул багытта «Кызматтык тазалык принципте-

ри», «Партия ичиндеги көзөмөл жөнүндө жобо», «Тартиптик жазалоо жөнүндө жобо» жана «Текшерүү (инспекция) иштери жөнүндө жобо» сыяктуу бир катар маанилүү документтер кайрадан каралып, өркүндөтүлдү.

Партия партия ичиндеги көзөмөлдү мамлекеттик органдардын көзөмөлү, демократиялык көзөмөл, соттук көзөмөл, аудиттик көзөмөл, элдик көзөмөл жана коомдук пикир (ММК) аркылуу көзөмөлдөө менен айкалыштырып, коррупцияга каршы күрөшүү боюнча мыйзамдык «торду» алда канча так, тыгыз жана бекем курууда. Практика көрсөткөндөй, Кытай Коммунисттик партиясы бийликтин ишин Партиянын уюмдарынын жана элдин көзөмөлү астына коюу аркылуу, коррупциялык схемалардын жана бийликти кыянаттык менен пайдалануунун мейкиндигин минималдуу деңгээлге чейин кыскартты.

«Бул кызматтык абийирдүүлүк боюнча маек — мыйзамдарга жана тартипке үйрөтүү гана эмес, ошол эле учурда жоопкерчиликке эскертип коюу болуп саналат. Мындан ары мен тартиптин чегин бекем сактап, таза иштеп, өз милдетимди жоопкерчилик менен аткарам», — деп жакында Дицин-Тибет автономиялык облусундагы бир мекемеде жаңы дайындалган жетекчи кадрлар менен өткөрүлгөн абийирдүүлүк боюнча маекте орто мектептин директорунун орун басары кызматына жаңы көтөрүлгөн бир кызматкер өзүнүн чечкиндүү пикирин билдирди. 2025-жылдан баштап, Дицин округунун Тартиптик текшерүү комиссиясы жана Көзөмөл комиссиясы жаңы дайындалган жетекчилер менен коррупцияга каршы сүйлөшүүлөрдү жүргүзүүнү туруктуу көзөмөл механизминде киргизди. Алар «такталган сүйлөшүү, системалуу тарбия жана узак мөөнөттүү көзөмөл» принциптерин негизги курал катары колдонуу менен, жаңы дайындалган кадрларды тартипти бекем сактоого, идеологиялык коргонуу чебин курууга жана таза иштөө талаптарын так аткарууга багыттап жатышат. Бул аракеттер округдун кадрлар курамындагы коррупцияга каршы негизди бекемдеп, бүтүндөй округдун экономикалык жана социалдык жогорку сапаттагы өнүгүүсүнө бекем тартиптик кепилдик берүүдө.

Кытай Коммунисттик партиясы таза адеп-ахлакты калыптандыруу жана коррупциясыз башкаруу чөйрөсүн түзүү үчүн кытайдын салттуу мыкты маданиятын, революциялык маданиятты жана социалисттик алдыңкы маданият-

ты натыйжалуу пайдаланууга чоң маани берет. Ар бир аймакта коррупцияга каршы эскертүүчү маектешүүлөр туруктуу негизде өткөрүлүп, партиялык кадрлардын жүрүм-турумундагы алгачкы белгилер жана терс тенденциялар боюнча өз убагында эскертүүлөр берилип, алдын алуу чаралары көрүлүүдө. Ошондой эле, «даректүү тамчылатып сугаруу» ыкмасы сыяктуу такталган тарбиялоо системасы киргизилген. Мында ар бир кадрдын кызматтык өзгөчөлүктөрү, коррупциялык тобокелдиктер, жаш курагы жана кызмат даражасы эске алынып, ар бир топко өзүнчө максаттуу тарбиялык иштер жүргүзүлүүдө. Бул ыкма тазалык жана ак ниеттүүлүк идеяларын партиялык кадрлардын аң-сезимине жана жүрөгүнө терең сиңирүүгө шарт түзөт.

Танзаниялык саясатчы Абдулла Садара жана башка чет элдик мамлекеттик ишмерлер Кытай Коммунисттик партиясынын өзүн-өзү реформалоого батылдыгын, коррупцияга каршы күрөштү туруктуу жүргүзүп жатканын белгилешти. Биз алардан тажрыйба алып, адилеттүүлүк чараларын киргизүүдө олуттуу натыйжаларга жеттик. Кытайдын коррупцияга каршы күрөшү дүйнөлүк башкаруу тутумуна да жаңы көз караш сунуштады. Казакстандагы Коммунисттик элдик партиясынын мурдагы борбордук катчысы Ляо Хэцзи Кытай Компартиясынын жазалоо иштери сөздө эмес, иш жүзүндө экенин, бул капиталисттик мамлекеттерден такыр айырмаланарын баса белгиледи. Тажрыйба көрсөткөндөй, «жолборс менен чымынды чогуу жок кылуу» жөн эле уранды эмес. Бул бардык тараптуу, эч кандай боштук калтырбаган күрөш «коррупциянын топурагын таптакыр жок кылуу» максатына сөзсүз жетет. Биз Кытай Компартиясынын коррупция маселесин эч жашырбай, аны чечүү үчүн бардык күч-аракетин жумшап жатканын айкын сезип турабыз.

ХIII. Партияны системалуу башкаруу жана ченемдик актылар боюнча башкарууну кармануу

Институционалдык артыкчылык – бул ар бир саясий партиянын жана мамлекеттин эң чоң артыкчылыгы болуп саналат. Башкы катчы Си Цзиньпин

баса белгилегендей, мыйзамдык-ченемдик актылардын алдында бардыгы бирдей болушу керек. Эреже-тартиптерди сактоодо эч кандай өзгөчө укуктарга жол берилбейт жана аларды аткарууда эч кандай өзгөчөлүктөр болбошу керек. Бул институционалдык ченемдердин чындап эле «ток өткөн жогорку чыңалуудагы зым сыяктуу» куралга айланышын камсыз кылуу зарыл.

Кытай Коммунисттик партиясы системалуу башкаруу жана ченемдик актылар боюнча башкаруу аркылуу толук системалашкан, илимий негизделген, натыйжалуу иштеген институционалдык тутумду түзүүгө аракет кылууда. Партиянын ички ченемдик-укуктук актыларын өнүктүрүүнү партиянын бардык тараптуу катуу көзөмөлүнүн узак мөөнөттүү жана негизги стратегиясы катары карайт. Өлкөнүн улуттук шарттарына ылайыктуу институционалдык тутумга таянып, мамлекетти башкаруу жана ченемдик актылар боюнча иш жүргүзүү социалисттик системанын айкын артыкчылыктарын толук көрсөтүүдө.

Партиянын ички ченемдик актыларынын тутуму – бул Партиянын уставын негиз кылып, демократиялык борбордоштурууну өзөккө алып, борбордук деңгээлдеги ченемдик актыларды башкы өзөк катары, ошондой эле ведомстволук жана жергиликтүү партиялык ченемдик актыларды маанилүү бөлүктөр катары камтыган, ар кандай тармактардагы жана ар кандай деңгээлдердеги ченемдик актылардан турган органикалык бирдиктүү бүтүм. «Башкаруу субъектилери, жүрүм-турум, көзөмөл» принциптерин координациялап, тең салмактоо менен, бул тутум «1+4» негизги схемасын карманат: башкача айтканда, Партиянын уставынын астында төрт чоң бөлүккө бөлүнөт – партиялык уюмдар жөнүндөгү ченемдер, партиянын жетекчилиги жөнүндөгү ченемдер, партиянын өзүн-өзү куруу (жана өнүктүрүү) ченемдери, ошондой эле партиянын көзөмөл жана кепилдик ченемдери.

Партиянын уставы – партияны түптөөнүн, башкаруунун жана көзөмөлдөөнүн башкы жобосу, бүткүл партия милдеттүү түрдө баш ийүүгө тийиш болгон жүрүм-турум нормасы, ошондой эле партияны ар тараптуу катуу башкаруунун негизги таянычы болуп саналат. 2012-жылдын 20-ноябрында Башкы катчы Си Цзиньпин «Эл гезитинде» (Жэньминь Жибао) «Партия-

нын уставын кылдат үйрөнүп, ага катуу баш ийүү керек» деген аталыштагы макаласын жарыялап, анда: «Партиянын уставын кылдат үйрөнүү жана ага катуу баш ийүү – бул партиялык курулушту чыңдоонун фундаменталдык жана үзгүлтүксүз иши», - деп баса белгилеген. 2016-жылы Кытай Коммунисттик партиясы бүткүл партиянын деңгээлинде «Эки окуу жана бир аткаруу» (Партиянын уставын жана ченемдерин окуу, баяндамаларды окуу, квалификациялуу партия мүчөсү болуп аткаруу) окуу-тарбия иштерин жүргүзүп, партиянын ичинде уставды үйрөнүү жана аны сактоо боюнча кеңири толкунду жараткан. Ар бир коммунист, өзгөчө жетекчи кадрлар, Партиянын уставы боюнча аң-сезимди бекем калыптандырып, уставды үйрөнүүгө, сактоого, аткарууга жана коргоого аң-сезимдүү мамиле жасап, өзүнүн ар бир сөзүн жана иш-аракетин Партиянын уставына ылайык жөнгө салуусу керек.

Демократиялык борборлоштуруу – бул партиянын негизги уюштуруучулук принциби жана жетекчилик системасы. Ал партиянын чыгармачылык кубатын жандандыруунун, партиянын ынтымагын жана биримдигин сактоонун түпкү кепилдиги болуп саналат жана марксисттик партияны башка саясий партиялардан айырмалап турган маанилүү белги болуп эсептелет. Демократиялык борборлоштуруу демократияны жана борборлоштурууну камтыйт. Бул эки жагы бири-бирин толуктап, бири-бирисиз ишке ашпайт. Башкы катчы Си Цзиньпин белгилегендей: «Биз ишке ашырып жаткан демократиялык борборлоштуруу – бул борборлоштуруу менен демократияны, тартип менен эркиндикти, бирдиктүү эрк менен ар бир адамдын көңүлүнүн жайлуулугун жана жандуулугун айкалыштырган система. Бул демократия менен борборлоштуруу тыгыз байланышта болгон система».

Кытай Коммунисттик партиясынын XVIII съездинен бери партия ичиндеги ченемдик-укуктук базаны түзүү иши болуп көрбөгөндөй масштабда, ырааттуулукта жана жогорку натыйжалуулукта жүргүзүлүп, салыштырмалуу толук кандуу партиялык-укуктук система калыптанды. ККП партиялык курулуштун тажрыйбаларын тыкыр талдап, бышып жетилген жана жалпыга ылайыктуу тажрыйбаларды ченемдик эрежелерге айландырган. ККП бүткүл партиянын деңгээлинде партиялык документтерди тазалоо боюнча эки ирет ири өнөктүк

жана бир нече жолу атайын текшерүүлөрдү жүргүзүп, борбордук деңгээлдеги 923 ченемдик документ жокко чыгарылып, күчүн жоготту деп табылып же өзгөртүүлөрдү киргизилген. Ошону менен бирге, документтерди ырааттуу тазалоонун узак мөөнөттүү механизми түзүлгөн. 2025-жылдын декабрынын аягына карата партия ичиндеги күчүндө болгон ченемдик актылардын жалпы саны 3372ни түздү. Алардын ичине: борбордук деңгээлдеги 239 акты, министрликтердин деңгээлиндеги 253 акты жана жергиликтүү деңгээлдеги 2880 акты кирет.

Түркиянын «Ата Мекен» партиясынын төрагасы Догу Перинчек баш болгон чет элдик саясий ишмерлер белгилешкендей, Кытай Коммунисттик партиясы өлкөнү өнүккөн системалуу базага таянып башкарат. Ал практика менен айкалышта системаны үзгүлтүксүз өркүндөтүү аркылуу туура өнүгүү жолун тандап алган жана анын жетишкендиктери көз көрүнөө көрүнүп турат.

XIV. Партияны башкаруу жана тартипке салуудагы саясий жоопкерчиликти камсыз кылуу

Башкаруу – бул жоопкерчилик, ал эми жетекчилик кылуу – бул тарбиялоо, көзөмөлдөө жана башкаруу дегенди билдирет. Башкы катчы Си Цзиньпин баса белгилегендей: «Партияны катуу тартипте кармоо үчүн партияны башкаруу аң-сезимин күчөтүү жана жоопкерчиликти так аткаруу зарыл. Эгерде жоопкерчилик такталбаса, ал аткарылбаса жана жоопкерчиликке тартуу механизми иштебесе, партияны катуу тартипте кармоо мүмкүн эмес». Партиянын XVIII съездинен бери, жолдош Си Цзиньпин өзөгү болгон Борбордук комитет партияны башкаруудагы саясий жоопкерчиликти эң негизги саясий милдет катары аныктап, жоопкерчилик системасын «негизги тутка» катары кармады. Бул бүткүл партиянын жоопкерчилик аң-сезимин өстүрүүгө жана партияны башкаруу системасын өркүндөтүүгө шарт түзүп, тартиптин катуу, бекем жана натыйжалуу болушун камсыздады.

Партиянын XVIII съездинен бери «партиянын тазалыгын сактоодогу

негизги жоопкерчилик» түшүнүгүнөн «партияны ар тараптуу катуу тартипте кармоодогу негизги жоопкерчилик» түшүнүгүнө өтүү менен, жоопкерчиликтин чектери такталып, мазмуну кеңейди. 2024-жылдын 27-июнунда Си Цзиньпин Саясий бюронун жыйынында: «Субъектилер так, талаптары даана болгон жоопкерчилик системасын өркүндөтүү керек» деп белгиледи. Анда «деңгээлине жана категориясына жараша жоопкерчилик системасын түзүү» боюнча маанилүү тапшырма берилип, анда: партиялык комитеттердин (партиялык топтордун) негизги жоопкерчилиги, партиялык тартип текшерүү комиссияларынын көзөмөл жоопкерчилиги, партиялык катчылардын «биринчи жоопкер» катарындагы милдети, жетекчи курамдын жана ар бир партия мүчөсүнүн конкреттүү жоопкерчиликти так аныкталды.

Партия жоопкерчиликти ар бир деңгээлге так бөлүштүрүү аркылуу гана тартипти чындай аларын терең түшүнөт. 2020-жылы «Партиялык комитеттердин (партиялык топтордун) партияны ар тараптуу катуу башкаруу боюнча негизги жоопкерчилигин ишке ашыруу жөнүндө жобо» кабыл алынып, жоопкерчиликтин мазмуну майда-чүйдөсүнө чейин такталды. Баштапкы партиялык уюмдар – бул тартипте жер-жерлерде ишке ашыруунун негизги булагы. 2014-жылдан бери партиялык катчылардын жергиликтүү партиялык курулуш иштери боюнча отчет берүү, баалоо жана аттестациялоо системасы киргизилип, ал кысымды жана дем берүүнү айкалыштыруу менен ишке ашырылууда.

«Бийлик бар жерде жоопкерчилик бар, жоопкерчилик бар жерде аны аткаруу керек, ал эми жоопкерчиликти аткарбагандар сөзсүз жазаланат». 2016-жылдын июль айында кабыл алынып, 2019-жылы толукталган «Кытай Коммунисттик партиясынын жоопкерчиликке тартуу жөнүндө жобосу» – партиянын тарыхындагы жоопкерчиликтин бардык аспектилерин камтыган алгачкы ири документ. 2025-жылы өлкө боюнча 1336 партиялык уюм жана 39 миң жетекчи жоопкерчиликке тартылды.

Ирак Коммунисттик партиясынын баш катчысы Раед Фахми Кытай Коммунисттик партиясын жогорку жоопкерчиликтүү партия катары бааласа, Малайзиянын «Махуа» коомунун мурдагы баш катчысы Чжоу Мэйфэн: «Кытай Коммунисттик партиясынын жогорку жетекчиликке болгон ишеними

жана аткаруучулук тартиби көптөгөн өлкөлөр үчүн жеткиликсиз деңгээлде.
Бул дүйнөдөгү эң чоң партиянын өзүнө болгон чоң талабын көрсөтөт!» - деп
баалаган.

Үчүнчү бөлүм

Марксизмдин партия куруу теориясынын жаңы баскычка көтөрүү: Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын теориялык өзгөчөлүктөрү

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы – бул партиянын жана элдин практикалык тажрыйбасынын жана жамааттык акылмандыгынын жемиши. Башкы катчы Си Цзиньпин бул идеологияны калыптандырууга жана өнүктүрүүгө көрүнүктүү салым кошту. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы идеалдар жана ишенимдер аркылуу улуу практиканы жетектеп, тарыхый демилге аркылуу тобокелдиктер менен чакырыктарды терең анализдеп, милдетти аркалоо жоопкерчилиги менен кайра жаралуу жолун жетектеп, элге болгон сүйүү сезими менен түпкү принципти бекем сактап, илимий ыкмалар аркылуу өнүгүүдөгү татаал маселелерди чечип келет. Булар анын өзгөчө теориялык мүнөзүн жана сапаттарын ачык көрсөтүп турат.

I. Бекем идеалдар жана ишенимдер

Ар бир саясий партиянын өзүнүн саясий руханий өзөгү болушу зарыл. Кытай Коммунисттик партиясынын идеалдары жана ишенимдердин өзөгү – бул марксизмдин чындыгына болгон ишеним, коммунизмдин улуу идеалы жана Кытайдын өзгөчөлүгүнө ээ болгон социализмдин жалпы идеалы.

Лянцзяхэ айылынан Чжуннанхайга чейинки жолдо Башкы катчы Си Цзиньпин ар кандай кызматтарды аркалай туруп, түндүк жана түштүк аймактардагы бир катар провинциялар менен шаарларда эмгектенди. Кандай гана кызмат же аймактык шарт болбосун, анын бекем идеалдары жана ишенимдери эч качан өзгөргөн жок. Жаш кезинде Лянцзяхэ айылында бутун бекем тигип, оор жылдардагы сыноолор аркылуу «эл үчүн реалдуу иштерди жасоо» деген баштапкы ишенимин чыңдады. Чжэдинге иштөөгө барганда Пекиндин ыңгайлуу шартын өз ыктыяры менен таштап, жер-жерлерге түшүп, «мен өз өмүрүмдү эбак эле мамлекетке арнагам» деп ачык айткан. Фуцзян, Чжэцзян жана Шанхай шаарларында иштеп жүргөн чагында «Алсыз куш биринчи учуп чыгат» деген концепцияны ишке ашырып, «Кызыл кеме рухун» улантып, партияны катуу тартипте башкарууну илгерилетүү сыяктуу бай тажрыйбада өз ишенимин бекем сактап, партиялык мүнөзүн чыңдады. Ондогон жылдар бою өзгөрүлбөгөн бул бекем ишеним Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясына бекем руханий негиз жана практикалык пайдубал түздү.

Ишеним – бул коммунисттердин руханий «кальцийи», «кальций жетишпесе» киши «кемирчек оорусуна» чалдыккандай эле, ишеними жок партия да алсыз болот. Тарых жана практика көрсөткөндөй, эгерде кайсы бир саясий партиянын улуу максаты жана бийик умтулуусу болсо, ал күчтүү, эч ким тизе алгыс жана жеңилбес болуп, ар кандай катаал сыноолорду башынан өткөрүп, кайрадан жандана алат. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы – бул ар бир партия мүчөсүнүн мүнөзүн чыңдап, эмгек жолунда жетишкендиктерге жетүүсүнө багыт берген руханий нускама. Ал кытай коммунисттерин «революциялык идеал асман чапчыйт» деген улуу сезимди күнүмдүк иштеги жогорку жоопкерчиликке айлантууга, карапайым иште да алдыңкы ролду ойноого, принципалдуу маселелерде ачык позицияны кармоого, чоң сыноолордо коркпоого жана ар кандай азгырыктарга каршы туруп, партия менен элдин кызыкчылыгы үчүн аянбай кызмат кылууга үндөйт.

2021-жылы Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук комитети партиянын ичиндеги эң жогорку сыйлык катары «1-июль» орденинине-

гизделгенин жарыялап, алгачкы жолу ар түрдүү тармактардан чыккан 29 көрүнүктүү партия мүчөсүнө тапшырды. Бул сыйлык алардын өз кызматтарында партиянын жана элдин кызыкчылыгы үчүн кошкон зор салымдарын баалоо максатында берилди. Алардын үлгүсүнөн кытай коммунисттеринин бекем ишеними, элге кызмат кылуу принциби, кайраттуу эмгеги жана ак ниеттиги сыяктуу асыл сапаттары менен бийик руху ачык чагылдырылып турат.

II. Жогорку тарыхый демилге

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы жаңы тарыхый багытка таянып, партия туш болгон тарыхый координаттарды жана замандын милдетин терең түшүнөт. Дүйнөдөгү саясий партиялардын өнүгүшү жана алсыроосу тууралуу кеңири тарыхый көз караш менен карап, «сынактан өтүү» сезиминин сергектигин жана бекемдигин дайыма сактап келет, ошондой эле бүткүл партияны «тарыхый мезгилдик мыйзам» аркылуу дайыма эскертип турат: тарыхтын сабактары эч качан алыска кеткен жок, ал эми бийлик жүргүзүү сыноолору ар дайым бар.

Башкы катчы Си Цзиньпин ачык эле мындай деп белгилеген: «Ийгиликке жетишип, атагы чыкканда кооптуу жагдайды алдын ала көрүп, ишти баштаган кездеги тайманбас жана кайраттуу маанайды сактап калуу оңой эмес; бийликти колго алгандан кийин үнөмдүү жана токтоо болуп, ишти аягына чейин ак ниеттүүлүк менен улантуу оңой эмес; тынчтык заманда мамлекеттик кызматчыларды катуу тартипте башкарып, коррупциядан сактанып, ысырапкерчиликти алдын алуу оңой эмес; олуттуу өзгөрүүлөр болуп жаткан маалда замандын агымына жана элдин тилегине ылайык иш кылуу оңой эмес».

Бул «оңой эмес» деген сөздөрдүн негизинде «кыйынчылыктар жашоого алып келет, ал эми ырахат-жыргал өлүмгө алып барат» сыяктуу кытайдын улуу салттуу маданиятынын акмандыгы камтылган. Тарыхтан сабак алып, кооптуу жагдайды алдын ала көрө билүүчү бул сезим жана тобокелдиктерди

түшүнүү сезими ар дайым «жука муз үстүндө бараткандай, терең туңгуюктун жээгинде тургандай» сактык менен коштолот. Бул стратегиялык жана талкалоочу каталардын келип чыгышына кескин бөгөт коюп, сокур ишеним же шалаакылык партиянын жашоо жөндөмдүүлүгүн бузуп жиберишине эч качан жол бербейт.

Бул жогорку тарыхый демилге тобокелдиктерге толук баа берүүгө таянып, тарых мыйзамдарын терең түшүнүүнүн негизинде алдын ала жасалган стратегиялык кадам болуп саналат. Учурда дүйнөдөгү, өлкөдөгү жана партиядагы абалдар терең өзгөрүүлөргө учурап, партияны куруу иштери көптөгөн жаңы жагдайларга, жаңы маселелерге, ошондой эле жаңы сыноолор менен чакырыктарга дуушар болууда. Кытай Коммунисттик партиясы партия куруунун жалпы мамлекеттик, стратегиялык жана келечектүү маселелерин изилдөөнү күчөтүп, оор маселелерди чечүүнүн натыйжалуу жолдорун жана ыкмаларын активдүү издөөдө. Мисалы, партия мүчөлөрүнүн санынын чоң болушу жана алардын тез жылышы сыяктуу жаңы жагдайга байланыштуу, партиянын курамы тынымсыз жакшыртылып, жаштардан, өнөр жай жумушчуларынан, дыйкандардан жана интеллигенциядан жаңы мүчөлөрдү кабыл алууга, ошондой эле жаңы тармактарда партия мүчөлөрүн өстүрүүгө өзгөчө көңүл бурулууда. Жер-жерлердеги партиялык курулуш ишинде пайда болгон жаңы шарттарга жана сыноолорго таянып, уюмдардын түзүмүн жана башкаруу ыкмаларын жаңылап, көчмө жүргөн партия мүчөлөрүн, жаңы жумушчу топторду, айылдарды, ишканалар менен мекемелерди камтыган бардык деңгээлдеги баштапкы уюмдардын иши бирдей көзөмөлгө алынууда. Ошондой эле санариптештирүү, тармакташуу жана интеллектуалдаштыруу багыттарына активдүү ыңгайланышып, акылдуу партиялык курулушту (санариптик партиялык курулуш) илгерилетүү жана интернет аркылуу эл менен байланышуу жолдорун колго алуу сунушталууда. Бул аракеттер Кытай Коммунисттик партиясына өзүнүн түсүн, маңызын жана мүнөзүн жоготпоого кепилдик берген тарыхый демилгени, ошондой эле бүткүл элди кубаттуу мамлекетти куруу жана улуттук кайра жаралуу улуу максаты үчүн биргелешип күрөшүүгө жетектөөчү тарыхый демилгени камсыз кылды.

III. Айкын көйгөйлүү багыт

Кытай Коммунисттик партиясы кайсы мезгил болбосун өзүнүн ишмердүүлүгүн күчөтүү жана өнүктүрүү үчүн кайраттуулук менен өзүн-өзү тазалоо жана өркүндөтүү рухуна таянышы зарыл экендигин даана түшүнөт. Көйгөйдүн бар болушу коркунучтуу эмес, эң коркунучтуусу – көйгөйдөн качуу жана аны жашыруу. Кандай гана саясий партия болбосун гүлдөп-өнүгүүнү кааласа, кемчиликтерин жашырбай, көйгөйлөрдөн качпай, кемчилик болсо аны оңдоп, маселе чыкса чечип, ката кетирилсе аны мойнуна алып, кечиктирилгис түрдө оңдоого тийиш. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы практикалык тажрыйбага негизделген жана көйгөйлөрдү чечүү максатын көздөйт. Ал реалдуу турмуштагы эң оор тоскоолдуктар менен курч маселелерди тайманбастан карап чыгып, түпкү маанилүү глобалдык проблемаларга – өзгөчө эгер өз убагында чечилбесе мамлекетти башкаруунун пайдубалын чайпалтып же партиянын саясий багытын бузуп жиберүүчү чоң коркунучтарга жана тобокелдиктерге өзгөчө көңүл бурат.

Кытай Коммунисттик партиясынын 18-чакырылыштагы Борбордук Комитетинин төртүнчү пленумунан баштап, Башкы катчы Си Цзиньпин партиянын ичинде «жети түрдүү терс көрүнүш» маселеси бар экенин бир нече жолу баса белгилеген. Ал «жети түрдүү терс көрүнүш» негизинен саясий маселе болуп саналат жана аны эки аспектиге бөлүүгө болорун көрсөткөн: биринчиси – саясий жана экономикалык маселелердин айкалышынан улам кызыкчылыктар тобу пайда болуп, партия менен мамлекеттин бийлигин тартып алууну көздөшөт; экинчиси – топчулук жана сектанттык үстөмдүк кылып, уюмдан тышкаркы иш-аракеттерди күчөтүп, партиянын борбордоштурулган биримдигин бузат.

Партиянын Борбордук Комитети бул көйгөйлөрдөн качкан жок, айланып өткөн жок, тескерисинче, «акырына чейин чечкиндүү күрөшүү» позициясы жана ички катаалдык (өзүнө бычак ура билүү) эрктүүлүгү менен партиянын өзүн-өзү революциялоосун алдыга жылдырды. Ошентип, «эл массасы эмнеге каршы болсо жана эмнени жек көрсө, биз дал ошонун алдын алууга жана

түзөтүүгө чечкиндүүбүз» деген принципти иш жүзүндө көрсөттү. Ошону менен бирге, «багынбастан, туруктуулук менен узак мөөнөттүү жыйынтыкка умтулуу» талабын ортого коюп, бийликти колдонуу жана бийликти чектөөдөн турган эң маанилүү эки негизги заманды бекем кармады. Маселелерди «мык кагуу өжөрлүк» менен бир-бирден чечип, бир катар ири тобокелдиктерди жана чакырыктарды жеңип чыкты. Натыйжада, көптөн бери чечүүнү каалап, бирок чече албай келген көптөгөн татаал маселелерди чечти; мурда ишке ашырууну көздөп, бирок ишке ашыра албай келген көптөгөн улуу иштерди бүтүрүп, партия менен мамлекеттин иштеринде тарыхый ийгиликтердин жаралышына жана тарыхый өзгөрүүлөрдүн болушуна түрткү берди. Мунун баары партиянын ар дайым эл ишенген жана таяна турган негизги тиреги болуп калышын камсыз кылды.

IV. Ыйык милдетти моюнга алуу

Кытай Коммунисттик партиясы түзүлгөндөн бери эле кытай улутунун улуу кайра жаралуусундай тарыхый миссияны өзүнө жүктөп келет жана бул убадасын революциянын, курулуштун, реформалардын улуу тарыхый процессинде аң-сезимдүү түрдө ырааттуу ишке ашырып жатат. Кытай улутунун улуу кайра жаралуусун ишке ашыруу – эч качан оңой-олтоң, шаан-шөкөт жана добулбас кагуу менен эле жетише турган иш эмес, ал үчүн көптөн бери келе жаткан жаңы тарыхый өзгөчөлүктөргө ээ болгон улуу күрөштөрдү жүргүзүү зарыл. Партиянын башкаруучулук макамына, мамлекеттик бийликтин туруктуулугуна коркунуч туудурган, мамлекеттин өзөктүк кызыкчылыктарына, элдин түпкү кызыкчылыктарына зыян келтирген, атүгүл кытай улутунун кайра жаралуу процессин кечиктирип же үзгүлтүккө учуратышы мүмкүн болгон ири тобокелдиктер менен чакырыктарга туш келгенде, кытайлык коммунисттер эч качан олку-солку болбостон, чечкиндүү кадамдарга барып, жеңишке жеткенге чейин катуу күрөшүүгө тийиш.

Күнөсканада асман тиреген чоң дарак өспөйт, ал эми шалаакылыкка

берилген адам улуу иштерди жана зор максаттарды ишке ашыра албайт. Башкы катчы Си Цзиньпин бүткүл партия рухий алсыздык коркунучун жеңүүсү керектигин кайра-кайра баса белгилеп келет. Айрым жетекчи кадрлар менен партия мүчөлөрүнүн арасында жоопкерчиликтен качуу, тобокелдикке баруудан коркуу жана ишти түзүк уюштура албоо сыяктуу маселелерге карата ал: «Жоопкерчиликти моюнга албоо жана аракетсиздик – ишти илгерилетпегени аз келгенсип, сөзсүз түрдө ишти бузат жана маанилүү мүмкүнчүлүктөрдү колдон чыгарат» деп өзгөчө эскерткен. Кытай Коммунисттик партиясы бардык партия мүчөлөрүн жана жетекчи кадрларды кыйынчылыктарды баштан өткөрүүдө, турмуштук тажрыйба топтоодо, өз жөндөмдөрүн өстүрүүгө, ички күчүн чыңдоого чакырат. Ошондой эле, жоопкерчиликти аркалай билүү үчүн «болоттой бекем белди, темирдей бекем ийинди жана чыныгы жөндөмдүүлүктү» калыптандырууга чакырат. «Эрктүүлүк биринчи орунда, иш жүзүнө ашыруу башкы орунда» болуп, жоопкерчиликти моюнга алууга батынуу жана ишти майнаптуу аткарууга машыгуу зарыл. Ири чакырыктарга натыйжалуу туруштук берүүдө, чоң тобокелдиктерди четтетүүдө, олуттуу тоскоолдуктарды жеңүүдө жана курч карама-каршылыктарды чечүүдө ар дайым алдыңкы сапта согушуп, улуу иштерди жаратуу талап кылынат.

Эгер кызматта болсоң, анда ошол кызматтын ишин ойлошун, ишти аткарышың жана анын натыйжалуулугун көздөшүң керек. Кытай Коммунисттик партиясынын XVIII съездинен бери партиялык кадрлар менен мүчөлөрдүн топ-тобу «өзүм бармын» деген жоопкерчилик сезими аркылуу «өзүмчүлдүктөн жогору туруу» деңгээлин калыптандырып, бардык тармактарда ак ниеттен, талыкпай эмгектенип келишет. Бул алардын партиянын принциптерин биринчи орунга, партиянын иштерин биринчи орунга жана элдин кызыкчылыгын биринчи орунга койгон жогорку умтулууларын айгинеледи. Реформа жана өнүгүүнүн эң алдыңкы саптарында партия мүчөлөрү өз кызматтык орундарында милдеттерин так аткарып, жаңы жолдорду ачып, инновацияларды киргизүүдө. Жакырчылыкты жоюу жана айылдарды гүлдөтүү иштерин алдыга жылдыруу процессинде калың партия мүчөлөрү баштапкы деңгээлдеги уюмдарга тамыр жайып, элдин арасына терең киришти. Алар андан да бекем

ишеним, андан да жалындуу күрөшүү руху жана андан да жогору маанай менен айылдарды гүлдөтүүнүн улуу ишине баш-оту менен киришип, массаны өзүнүн артыкчылыктарын жана ресурстук потенциалын ачууга бирдиктүү жетектеп, өзгөчө тармактарды өнүктүрүштү жана узак мөөнөттүү туруктуу кирешени арттыруунун жолдорун табышты. Алар жалпы кырдаалды аңдап, чоң кызыкчылыктарды эске алуу менен, улуу максаттар үчүн өз үй-бүлөсүнүн кызыкчылыктарын артка жылдырып, дайыма алдыңкы сапта согушуп, чоң ийгиликтерди жаратышты. Бул эң түз жана эң бекем иш-аракеттери аркылуу алар миссиялык жоопкерчиликтин терең маңызын чечмелеп беришти жана жаңы доордогу улуу өзгөрүүлөргө маанилүү салым кошушту.

V. Элге болгон чын жүрөктөн чыккан терең сүйүү

Элге чын жүрөктөн, жан-дили менен кызмат кылуу – марксисттик партиянын башка саясий партиялардан айырмаланган эң көрүнүктүү белгиси. Эл – партиянын бийликте болуусунун эң терең негизи жана эң чоң таянычы, ишеними. Кытай Коммунисттик партиясынын өзүнө гана таандык эч кандай өзгөчө кызыкчылыгы жок. Ал эч качан кандайдыр бир кызыкчылыктар тобунун, кандайдыр бир бийлик чөйрөлөрүнүн же кандайдыр бир артыкчылыктарга ээ катмарлардын кызыкчылыгын коргобойт; ар дайым элди өз жүрөгүндө сактап, аны өзүнүн туусунатерең чегип келет. Кытайда партиянын жетекчилиги астында эл тарабынан курулган мамлекет «Кытай Эл Республикасы» деп аталат, ар бир деңгээлдеги өкмөттөр «Элдик өкмөт» деп аталат, партия тарабынан түзүлгөн армия «Элдик боштондукка чыгаруучу армия» деп аталат, ал эми партиянын ар бир деңгээлдеги кадрлары «элдин кызматчылары» деп аталат.

Башкы катчы Си Цзиньпин Шэньси провинциясынын түндүгүндөгү Лянцзяхэ айылында өткөргөн жети жылдык билимдүү жаштар катарындагы турмушун терең сезим менен эскерген. Ал: «Айылга жөнөтүлүп, ал жерде өткөргөн жети жылдык оор турмуш мага чоң чыңалуу жана тарбия берди.

Андан алган эң чоң жетишкендигим эки нерседе болду: биринчиси – реалдуулук эмне экенин, чындыкты фактылардан издөө эмне экенин жана эл массасы эмне экенин түшүндүм. Экинчиси – өзүмө болгон ишенимди калыптандырдым» -деп айткан. Билимдүү жаштардын өндүрүштүк бригадасынын катчылыгынан баштап, провинция жана шаарлардын жергиликтүү башкы жетекчисине чейин, андан соң Кытай Эл Республикасынын Башкы катчысы макамына чейинки бир нече ондогон жылдар ичинде Си Цзиньпин жолдоштун кызмат орундары тынымсыз жогорулап отурганына карабастан, ал ар дайым эл массасынын арасына тамыр жайып, жүрөгү дайыма карапайым эл менен бирге согуп келди. Анын элге болгон жалындуу ак дилден чыккан ысык сезими бүткүл саясий ишмердүүлүгүнүн өзөгүн түздү. Убакыт өткөн сайын ого бетер бекемделген бул терең элчилдик сезим Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын баалуулук өзөгүн курады жана Кытай Коммунисттик партиясынын элге чын жүрөктөн, жан-дили менен кызмат кылуудай ачык-айкын өзгөчөлүгүн бекитти.

Элдин колдоосу – эң чоң саясат. Кытай Коммунисттик партиясы массалык багытты (эл менен иштөө багытын) партиянын жан тамыры жана жумушчу багыты катары көрөт. Ошондой эле, элдин колдоосу же колдобоосу, макулдугу же макул эместиги, кубанычы же нааразычылыгы, уруксаты же каршылыгы – бардык иштердин ийгилигин же кемчиликтерин өлчөөнүн негизги стандарты болуп саналат. Партия ар дайым элди өз жүрөгүнүн эң жогорку орунуна коёт жана эл массасынын эң орчундуу, эң курч, эң көп кооптондурган жана зарыл болгон көйгөйлөрүн ак ниети, терең сезими жана бүткүл күч-аракети менен чечип, элдин жетишкендик, бакыт жана коопсуздук сезимдерин тынымсыз арттырып келет. Мамлекеттин эң маанилүү иши – бул элдин бактылуу турмушу, атап айтканда: балдардын тарбия алышы, окуу курагындагылардын билим алышы, эмгектенгендердин акы алышы, оорулуулардын дарыланышы, карылардын камкордукка алынышы, жашоочулардын турак жай менен камсыз болушу жана жардамга муктаж алсыздардын колдоого алынышы болуп саналат.

Мамлекетти башкаруунун туруктуу мыйзамы бар, ал – элдин кызы-

кчылыгын негиз кылуу. Кытай Коммунисттик партиясынын XVIII съездинен бери, партия эл үчүн иш кылууну жана элге бакыт тартуулоону эң маанилүү саясий жетишкендик катары көрүп келет. Бул салтанаттуу убада медицина, жакырчылыкты жоюу, билим берүү жана экология сыяктуу элдин турмушуна түздөн-түз байланышкан тармактарда дүйнөнү суктанткан зор үзүрлөрүн берди. Медицина тармагында Кытай дүйнөдөгү эң ири масштабдагы медициналык кызмат көрсөтүү системасын, оорулардын алдын алуу жана көзөмөлдөө системасын, ошондой эле медициналык камсыздандыруу системасын курду. 2025-жылдын акырына карата маалымат боюнча, өлкөдөгү медициналык жана санитардык мекемелердин саны 1,107 миллионго жетип, адамдын орточо өмүр сүрүү узактыгы 79,25 жашка чейин жогорулады. Муну менен калктын негизги ден соолук көрсөткүчтөрү кирешеси ортодон жогору болгон өлкөлөрдүн алдыңкы катарына чыкты. Жакырчылыкты жоюу багытында биз адамзат тарыхындагы эң ири масштабдуу жана эң күчтүү күрөштө жеңишке жетиштик. Учурдагы стандарттар боюнча, айыл жергесиндеги 100 миллионго жакын кедей калк толугу менен жакырчылыктан чыгарылды, 832 кедей уезддин баарынан кедейлик макамы алынды жана 128 миң кедей кыштак толук бойдон бул тизмеден чыгарылды. Кытайдын жакырчылыкты кыскарткан калкынын саны ошол эле мезгилдеги дүйнө жүзү боюнча жакырчылыктан кутулгандардын 70%дан ашыгын түзүп, БУУнун 2030-жылга чейинки туруктуу өнүгүү күн тартибиндеги жакырчылыкты жоюу максатына 10 жыл эрте жеттик. Билим берүү тармагында Кытай дүйнөдөгү эң ири масштабдагы жогорку билим берүү системасын түздү, ал эми базалык билим берүүнүн жайылуу деңгээли кирешеси ортодон жогору болгон өлкөлөрдүн орточо көрсөткүчүнөн толугу менен ашты. Экологиялык коопсуздукту коргоодо Кытай дүйнө жүзү боюнча жашылдандырууну эң көп жана эң тез жүргүзгөн мамлекетке айланды. Токой аянттары 3,614 миллиард муга (болжол менен 241 миллион гектар) жетип, токой менен капталган аймактын көрсөткүчү 25,09%ды түздү. Ошондой эле, глобалдык экологиялык башкарууга Кытайдын кубатын кошуу менен, дүйнөдөгү эң ири кайра жаралуучу энергия системасы курулду. Бул адамды таң калтырган көрсөткүчтөрдүн жана маалыматтардын

артында – Кытай Коммунисттик партиясынын ар дайым эл менен бирге дем алып, бир тагдырды бөлүшүп жана жүрөктөш болуп келген жандуу практикасы жатат.

VI. Илимий ой жүгүртүү ыкмасы

Кытай Коммунисттик партиясы маселелерди талдоодо жана чечүүдө ар дайым марксисттик позицияны, көз карашты жана ыкманы колдонот. Белгилүү бир мезгил аралыгында партия ичинде тарыхый материалисттик көз караштын алсырап жана бүдөмүктөлүп кетүү көйгөйүнө карата, партиянын XVIII съездинен бери, Башкы катчы Си Цзиньпин үлгү көрсөтүү менен окууга жол башчылык кылып, Борбордук Комитеттин Саясий бюросунун марксисттик теориянын атайын темалары боюнча беш жолку жамааттык окуусун жеке өзү башкарды жана бүткүл партиянын теориялык негизин системалуу түрдө чыңдады. 2013-жылдын декабрында тарыхый материализмдин негизги принциптери жана методологиясы үйрөнүлүп, эл массасы тарыхты жаратуучу болуп саналат деген тарыхый материалисттик көз караш бекем орнотулду; 2015-жылдын январында диалектикалык материализмдин негизги принциптери жана методологиясы изилденип, жалпы кырдаалды айкалыштыруу жана татаал маселелерди чечүү боюнча диалектикалык ой жүгүртүү курчутулду; ошол эле жылдын ноябрында марксисттик саясий экономиканын негизги принциптери жана методологиясы терең изилденип, рыноктук экономиканы башкаруу жана экономикалык мыйзам ченемдүүлүктөрдү өздөштүрүү жөндөмдүүлүгү жогорулатылды; 2017-жылдын сентябрында заманбап дүйнөлүк марксисттик агымдар жана алардын таасири талкууланып, теориялык айырмалоо жөндөмү жана жолдун стратегиялык туруктуулугу күчөтүлдү; 2018-жылдын апрелинде «Коммунисттик партиянын манифести» жана анын доордук мааниси кайрадан каралып, марксисттик партиянын баштапкы максаты, табияты жана миссиялык умтулууларынын тамырына кайрылуу жасалды. Бул беш жолку окуу марксисттик философияны, саясий экономиканы

жана илимий социализмди – марксизмдин үч негизги курамдык бөлүгүн тең толук камтыды. Бул Борбордук Комитеттин үлгү көрсөтүүсү аркылуу бүткүл партияны марксизмди өзүнүн негизги куралы катары өздөштүрүүгө багыттады жана жаңы доордогу партиялык курулуш үчүн илимий дүйнө таанымдык жана методологиялык бекем негиз салды.

Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы стратегиялык ой жүгүртүү, тарыхый ой жүгүртүү, диалектикалык ой жүгүртүү, системалуу ой жүгүртүү, инновациялык ой жүгүртүү, укуктук ой жүгүртүү жана тобокелдиктердин алдын алуу (төмөнкү чек) ой жүгүртүү ыкмаларын толук колдонуу менен, Кытай Коммунисттик партиясынын маселелерди талдоо жана аларды чечүүдөгү «жалпы ачкычына» айланды. Бул ыкмалар маселени түшүнүүдө бийик турууга, маселени талдоодо терең көрүүгө жана маселени чечүүдө так багыт алууга шарт түздү.

Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы системалуу илимий методологияны баса белгилейт, анда эмне экени гана айтылбастан, эмне үчүн экени да түшүндүрүлөт; эмнени колго алуу керек экени гана айтылбастан, аны кантип колго алуу керек экени да көрсөтүлөт. Бул идея бай саясий акыл-мандыкты, мыйзам ченемдүүлүктөрдүн ачылыштарын жана стратегиялык ыкмаларды өзүнө камтыйт; партиянын бардык багыттардагы курулушунун өз ара органикалык айкалышуусун, өз ара байланышта интеграциялануусун, биргелешип координациялануусун өзгөчө орунга коёт; механизмдердин калыптанып өркүндөтүлүшүн жана укуктук-ченемдик курамдардын илимий, натыйжалуу болушун алдыңкы планга чыгарат. Партияны башкарууда, тартипке салууда жана курууда башкаруу концепциясын, системалуу концепцияны жана диалектикалык ой жүгүртүүнү колдонуу менен, жалпылык менен жекелик, учурдагы менен келечектеги, макро менен микро, түп тамырынан дарылоо менен кесепеттерин жоюу (симптоматикалык дарылоо), эки тараптуулук теориясы менен артыкчылыктуу багыттар теориясынын жогорку деңгээлдеги бирдиктүүлүгүн чагылдырат. Бул партиялык курулушту алдын ала көрө билүүчүлүк менен ойлонуунун, жалпы кырдаалды камтыган пландаштыруунун жана бүтүн бойдон бирдиктүү алдыга жылды-

руунун жогорку деңгээлдеги жетекчилик өнөрүн толугу менен айгинелейт.

Тарых дарыясы тынымсыз агып, доордун сыноолору дайыма жаңыланып турат. Дал ушул партияны башкаруунун жана тартипке салуунун маанилүү илимий ыкмалары Кытай Коммунисттик партиясын жана Кытайды «уникалдуу өнүгүү темпин» көрсөтүүгө алып келип, дүйнөлүк саясий партиялардын тарыхында партияны башкаруунун жана тартипке салуунун ийгиликтүү тажрыйбасын түздү.

Төртүнчү бөлүм

Дүйнөлүк саясий партияларга партияны башкаруунун жаңы жолун сунуштоо – Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын дүйнөлүк мааниси

Кытай Коммунисттик партиясы – бул Кытай элинин бактысы жана кытай улутунун кайра жаралуусу үчүн умтулган партия, ошону менен бирге адамзаттын прогресси жана дүйнөлүк улуу гармония үчүн умтулган партия. Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы адамзаттын саясий цивилизациясынын өнүгүү бийиктигинен туруп, азыркы жана келечектеги дүйнөгө болгон көз карашка жана Кытай Коммунисттик партиясынын практикалык тажрыйбасын корутундулоого негизделип, дүйнө өлкөлөрүндөгү саясий партияларга, айрыкча Глобалдык Түштүк өлкөлөрүнүн саясий партияларын курууга маанилүү коомдук идеялык байлыкты сунуштайт.

I. Өз жолун тандоо жана аны бекем сактоо, дүйнөлүк саясий партияларга өнүгүү жолун издөөдө жаңы тандоо сунуштоо

Кытай Коммунисттик партиясы жабык жана догматикалык эски жол менен да жүрбөйт, желекти өзгөртүүчү туура эмес жолго да түшпөйт; ал кытайлык өзгөчөлүккө ээ социализмдин кең даңгыр жолу менен бара жатат. Өз жолу менен жүрүү – Кытай Коммунисттик партиясынын бүтүндөй теориясынын

жана практикасынын негизи, ошондой эле Кытай Коммунисттик партиясынын жүз жылдык күрөшүнүн натыйжасында алынган тарыхый жыйынтык. Кансыз согуш аяктагандан кийин, «Тарыхтын акыры» теориясы бир маалда өтө жайылып кеткен, батыштын саясий партиялык системасы кээ бирөөлөр тарабынан заманбап саясий өнүгүүнүн акыркы формасы катары каралып, көптөгөн өлкөлөр аны туурап калышкан. Бирок, тарых эч качан бир тараптуу гана жол болгон эмес. Бир нече ондогон жылдар өткөндөн кийин, айрым өлкөлөр партиялык кагылышууларга жана коомдук толкундоолорго терең батып кетти, кээ бир өлкөлөр узак убакыт бою чыр-чатактар менен тартипсиздиктин ортосунда калды; көптөн бери өзүн «демократиянын үлгүсү» деп атап келген айрым өлкөлөр өздөрү да саясий поляризация, коомдун бөлүнүп-жарылышы жана башкаруунун натыйжасыздыгы сыяктуу оор маселелерге туш болушту.

Башкы катчы Си Цзиньпин белгилегендей, бут кийимдин туура же туура эместигин аны кийген адам өзү гана билет. Дүйнөлүк саясий цивилизациянын бакчасы табиятынан эле ар түрдүү болушу керек. Бир мамлекет кандай идеологияны ишке ашырышы керек экендиги, ал идеология ошол өлкө алдында турган тарыхый көйгөйлөрдү чече алабы же жокпу, ошого көз каранды. Кытай Коммунисттик партиясы өз жолун улантууну бекем карманат жана эч качан башкаларды Кытайдын моделин көчүрүп алууга мажбурлабайт. Кытай Коммунисттик партиясы ар дайым ар бир өлкөнүн өзүнүн тарыхый маданияты, коомдук түзүмү жана өнүгүү баскычы бар экенин, ошондой эле баары өз өлкөсүнүн шартына шайкеш келген өнүгүү жолун тандоого укуктуу экендигин белгилеп келет.

Перу Коммунисттик Партиясынын («Кызыл Ата Мекен») төрагасы Альберто Морено Рохас Кытай Коммунисттик партиясынан көптөгөн пайдалуу тажрыйбаларды үйрөнгөндүгүн, бирок кытай тарап башка саясий партиялардын жана мамлекеттердин ички иштерине эч качан кийлигишпей тургандыгын билдирди. Түркиянын «Ата Мекен» партиясынын төрагасы Догу Перинчек да Кытай Коммунисттик партиясы өзүнүн позициясын эч качан башкаларга таңуулабасын, тескерисинче, ар бир өлкөнүн өз өлкөсүнүн шартына жараша тандоо жасоосун урматтай турганын белгилейт.

Бардык нерселер бири-бирине зыян келтирбей чогуу өсүп-өнүгөт, жолдор бири-бирине каршы келбей катар жүрөт. Кытай Коммунисттик партиясы өз жолу менен жүрүүнү бекем карманып, көптөгөн өнүгүп келе жаткан өлкөлөр үчүн көз карандысыздыгы жогору болгон жаңы ой жүгүртүү ыкмасын сунуштайт. Дүйнөдөгү жүз жылда бир болгон чоң өзгөрүүлөр тездеп жаткан азыркы учурда, өз өлкөсүнүн тарыхый маданиятына тамыр байлап, өз өнүгүүсүнүн реалдуулугуна таянып жана элдин жакшы жашоого болгон умтулуусун эске алганда гана, өзүнө чындап ылайыктуу жолду табууга болот.

II. Ишенимдин пайдубалын бекемдөөнү улантуу, элдин колдоосунун төмөндөп кетиши кризисин чечүү үчүн жаңы жолдорду сунуштоо

Бир катар маалыматтар учурдагы дүйнөлүк партиялык саясаттын терең кризисин чагылдырат. Дүйнөлүк баалуулуктарды изилдөө (2017–2022) көрсөткөндөй, 39 өлкөдө элдин саясий партияларга болгон орточо ишеними болгону 17,1%ды гана түзөт. Айрым өлкөлөрдө бийлик алмашуу тез-тез болуп, саясий сахнанын чачырандылыгы күч алууда, «вето саясаты» жана «партиялык кагылышуу саясаты» коомдук консенсусту тынымсыз жеп бүлүүдө, саясат барган сайын интернет-трафик, капитал жана эмоциялар тарабынан барымтага алынууда. Дүйнөдөгү көптөгөн саясий партиялар «ишеним дефицитине» кабылып жаткан учурда, Кытай Коммунисттик партиясы коомдук биримдиктин жана элдин колдоосунун кубаттуу деңгээлин дайыма сактап келет. Гарвард университетинин Кеннеди атындагы мамлекеттик башкаруу мектебинин Эш демократиялык башкаруу жана инновациялар борбору тарабынан 2020-жылдын июль айында жарыяланган «Кытай Коммунисттик партиясынын туруктуулугун түшүнүү: Кытайдагы коомдук пикирге узак мөөнөттүү изилдөө» аттуу баяндамага ылайык, кытай элинин Кытай Коммунисттик партиясына болгон канааттануу деңгээли 90%дан ашат.

Эл эмне үчүн Кытай Коммунисттик партиясынын артынан ээрчүүнү

каалайт жана Кытай Коммунисттик партиясын чын жүрөктөн колдойт? Мунун жообу Кытай Коммунисттик партиясынын дайыма өзгөрбөс элдик позициясында жатат. Башкы катчы Си Цзиньпин партия менен эл массасынын ортосундагы мамилени образдуу түрдө «бир борборлуу тегерекке» салыштырган, мисалы, элдин тилеги жана каалоосунун бир борборлуу тегереги, интернеттеги жана интернеттен тышкаркы бир борборлуу тегерек жана ушул сыяктуулар. Партия кайсы учурда болбосун бүтүндөй коомдун каалоо-талаптарынын эң чоң жалпы бөлүүчүсүн табууга жана эң чоң бир борборлуу тегеректи чийүүгө жөндөмдүү болушу керек. Бул бир борборлуу тегеректе партия мойнуна алган тарыхый миссия жалпы саясий-идеологиялык негиз болуп саналат, партия жетектөөчү өзөк жана «тегеректин борбору» болуп саналат, бул бирдейликти чагылдырат; ал эми эл массасынын конкреттүү, тарыхый кызыкчылыктары жана баалуулуктардагы айырмачылыктары бир борборлуу тегеректин ар кандай узундуктагы «радиустарына» окшош, бул өз кезегинде айырмачылыктарды чагылдырат.

Партия менен элдин мамилесинин «бир борборлуу тегерек» концепциясы саясий партиялык плюрализмден айырмаланат. Көптөгөн өлкөлөрдүн саясий партиялык системасында саясий партия бир гана «бөлүк» болуп саналат, ар кайсы партиялар ар башка «бөлүктөрдүн» кызыкчылыктарын билдирет жана алардын ортосунда атаандаштык мамилелер өкүм сүрөт. Мындай партиялар жергиликтүү кызыкчылыктарга жана кыска мөөнөттүү кызыкчылыктарга көбүрөөк көңүл буруп, жалпы кызыкчылыктарды жана узак мөөнөттүү кызыкчылыктарды көз жаздымда калтыруу кадимки көрүнүшкө айланууда. Ал эми Кытай Коммунисттик партиясы элдин кызыкчылыктарынын эң чоң жалпы бөлүүчүсүн чагылдырган жана ишке ашырган партия катары жалпылыкты көрө алат, узак мөөнөттүү максаттарды көздөйт, элдик демократиянын бүтүндүгүн жана жалпы процессти камтыган мүнөзүн камсыз кылат, элдин пикирлерин жана үнүн кеңири угат, бирдейлик аркылуу айырмачылыктарды камтыйт жана бирдейлик аркылуу айырмачылыктарды жеңет.

Кытай Коммунисттик партиясы элди биринчи орунга коюучу бийлик жүргүзүү концепциясын бекем карманат жана барган сайын көптөгөн

өлкөлөрдүн саясий партиялары менен саясий уюмдарынын колдоосуна жана таанылуусуна ээ болууда. Египет Коммунисттик Партиясынын Башкы катчысы Салах Адли Кытай Коммунисттик партиясы элди борборго койгон өнүгүү идеясын узак убакыт бою бекем карманып келе жатканын, анын жетишкен зор ийгиликтери баштапкы максаттын жана миссиянын кубаттуу күчүн толук далилдеп турганын белгилейт.

Барган сайын көбүрөөк эл аралык инсандар саясий партия элдин колдоосуна ээ болуу үчүн убактылуу саясий мобилизацияга эмес, тескерисинче, ар дайым ырааттуу түрдө элдин кызыкчылыгы үчүн иштөөгө таянарын түшүнө башташты; ал эми узак мөөнөттүү жашоо жөндөмдүүлүгүн сактап калуу бийликтин өзүнө эмес, элдин чын жүрөктөн чыккан таануусуна жана колдоосуна таянат. Дүйнө жүзүндөгү саясий партиялар ишеним кризисинде кыйналып жол издеп жаткан учурда, Башкы катчы Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы жүз жылдык сыноодон өткөн партия менен элдин мамилеси боюнча акылмандык аркылуу дүйнөлүк саясий партиялардын бийлик жүргүзүү пайдубалын бекемдөөгө жана элдин колдоосунун төмөндөп кетиши кризисин чечүүгө кытайлык чечимди сунуштайт.

III. Партиянын Борбордук Комитетинин аброюн чечкиндүү коргоо, саясий партиялардын уюштуруучулук чачырандылык көйгөйүн чечүү үчүн жаңы чечимдерди сунуштоо

Азыркы дүйнөдө уюштуруучулук алсыздык жана жетекчилик дараметтин жетишсиздиги көптөгөн өлкөлөрдүн саясий партияларын түйшөлткөн жалпы өнөкөт ооруга айланды. Айрым өлкөлөрдө саясий партиялардын түзүмү чачкын, партия мүчөлөрүнүн курамы ар түрдүү, баштапкы уюмдары толук эмес, бардык деңгээлдеги партиялык уюмдардын аткаруу жөндөмдүүлүгү жетишсиз, партия ичинде топтор көп, ички кагылышуулар оор болуп, коомдук күчтөрдү натыйжалуу бириктирүү жана мамлекеттин өнүгүүсүн алдыга жылдыруу кыйынга турууда. Ал эми Кытай Коммунисттик партиясы болсо такыр

башкача көрүнүштү чагылдырат. Дүйнөдөгү эң ири бийликтеги партия катары, Кытай Коммунисттик партиясы ар дайым биримдикти жана бүтүндүктү сактап келет. Ушундай болуп көрбөгөндөй чоң масштабдагы партия кантип олуттуу тобокелчиликтер жана чакырыктар алдында күчтүү уюштуруучулук-мобилизациялык дараметти жана аткаруу жөндөмдүүлүгүн көрсөтө алат?

Мунун жообу Кытай Коммунисттик партиясы жогорудан ылдыйга чейин тыгыз байланышкан жана аткаруучулук жөндөмү күчтүү уюштуруу системасын түзгөнүндө, ошондой эле Партиянын Борбордук Комитетинин борборлоштурулган бирдиктүү жетекчилиги астында бүтүндөй партиянын кадамдарынын шайкештигин жана буйруктардын сөзсүз аткарылышын камсыз кылган саясий артыкчылыкты калыптандырганында турат. Башкы катчы Си Цзиньпин белгилегендей: «Бошоң жана тартипсиз уюм эч нерсе кыла албайт, эч нерсени бүтүрө албайт. Эгерде партиялык уюм мейманкана же чоң базар сыяктуу эле, каалаган убакта келип, каалаган убакта кетүүгө мүмкүн болгон жайга айланса, анда кандай гана негизги күч болушу мүмкүн? Эл массасын партиянын айланасына дагы кантип бириктире алат?»

Кытай-Россия достук, тынчтык жана өнүгүү комитетинин эксперттик кеңешинин төрагасы Юрий Тавровский мындай бир жандуу салыштырууну келтирген: Кытай Коммунисттик партиясынын ар бир мүчөсү – бул «компьютер», ал эми партиялык уюм – бул «роутер», бүткүл тармак Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук Комитети деп аталган «суперкомпьютерге» туташкан. Суперкомпьютер бардык жаңы маалыматтарды чогултат, аларды иштеп чыгып, талдоо жүргүзгөндөн кийин чечим кабыл алат да, аткаруу үчүн сигнал катары роутерлерге жана компьютерлерге кайра жөнөтөт. Бул ири тармак жалпысынан 1 миллиард 400 миллиондон ашык калкы бар өлкөнүн башкаруу жөндөмдүүлүгүн камсыз кылат жана ошондой эле бардык өлкөлөргө өзгөрүлүп турган чөйрөдө натыйжалуу алга жылуунун жолун сунуштайт.

Айрым өлкөлөр Кытай Коммунисттик партиясынын уюштуруу түзүмүн куруу тажрыйбасын жигердүү түрдө өздөштүрүүдө. Сенегалдын мурдагы президенти Маки Салл өзүнүн автобиографиясында: «Мен Кытайдын идеяларын колдондум» деп жазган. Ал алыскы тоолуу жана айыл жергелерине терең

кирип, уюштуруу иштерин алга жылдырып, партиялык уюмдарды ар бир аймакка бекем орноткон. Уганданын Улуттук каршылык көрсөтүү кыймылы борбордон тартып айылдарга чейинки беш баскычтуу уюштуруу системасын түзүп, ишти айыл жергесинин эң төмөнкү деңгээлине чейин жеткирди. Бул кадам кеңири айыл аймактарын камтыган уюштуруу тармагын калыптандырып, элдик күчтү бириктирүүгө жана бийлик жүргүзүү пайдубалын бекемдөөгө маанилүү колдоо болду.

IV. Бийликти көзөмөлдөө жана чектөө механизмдерин өркүндөтүүнү улантуу, саясий партиялардагы коррупциянын өнөкөт илдетин түп-тамырынан бери жоюуга жаңы тажрыйба сунуштоо

Коррупция саясий партиялардын ички түзүлүшүн кемирип, саясий ишенимге доо кетирип, дүйнө өлкөлөрүнүн партияларын узак убакыттан бери түйшөлтүп келет. Кээ бир өлкөлөрдө бийлик менен капитал тыгыз байланышып, кызыкчылыктарды жеткирүү жана бийлик менен акчанын соодалашуусу жашыруун түрдө кеңири жайылган. Коррупциялык маселелер акырындап катып калган кызыкчылыктар чынжырын түзүп, салттуу жөнгө салуу ыкмалары анын тамырына жете албай калды. Глобалдык деңгээлде саясий партиялардагы коррупцияны жөнгө салуу түп-тамырынан бери кескин бурулушка жетишүү зарыл болгон чечүүчү учурга келди.

Башкы катчы Си Цзиньпин биздин партиянын коррупцияга каршы күрөшү адамга карап мамиле кылган «пайдакор соода түйүнү» эмес, бийлик жана мансап талашкан «карталар үйү» эмес, башталып, бирок аягына чыкпаган «бүтпөй калган имарат» да эмес экенин баса белгилеген. ККПнын XVIII съездден бери Кытай Коммунисттик партиясы бийликтин жүрүшүнө чек коюуну жана көзөмөлдү күчөтүп, элге бийликти көзөмөлдөөгө шарт түзүп, бийликти ачык-айкын жүргүзүп, бийликти системанын чегине камоо боюнча бир катар кайраттуу изденүүлөрдү жасады. Мисалы, элдин көзөмөлүн өз

ыктыяры менен кабыл алып, жарандардын арыз-даттануу каналдарын ачык камсыздап, мыйзам жана тартип бузуулардын типтүү маселелерин катуу жоопко тартып, элди тынчсыздандырган суроолорго өз убагында жооп кайтарып келе жатат. Дагы бир мисалы, демократиялык партиялар жана партиялык эмес инсандар тарабынан сунушталган пикирлерди, сындарды жана сунуштарды жогору баалап, партиядан тышкары адамдарды чындыкты айтууга жана пайдалуу кеп-кеңештерди берүүгө үндөйт.

Кытай Коммунисттик партиясы өлкө ичинде гана коррупцияга каршы күрөштү тереңдетпестен, накта иш-аракеттер менен глобалдык коррупцияга каршы башкаруу кызматташтыгын да алга жылдырууда. Кытай ар дайым Бириккен Улуттар Уюмунун Коррупцияга каршы конвенциясынын милдеттемелерин жогору баалап, аны толук көлөмдө аткарып келет, ошондой эле Бириккен Улуттар Уюму, Чоң жыйымалык (G20), Азия-Тынч океан экономикалык кызматташтыгы, БРИКС сыяктуу көп тараптуу алкактарда коррупцияга каршы кызматташтыкты ырааттуу тереңдетип, БУУнун Баңгизаттар жана кылмыштуулук боюнча башкармалыгынын коррупцияга каршы долбооруна удаасы менен алты жыл бою финансылык колдоо көрсөтүп келет. Ошол эле учурда Кытай «Бир алкак, бир жол» демилгесинин сапаттуу өнүгүүсүн камсыз кылуу үчүн «Таза Жибек жолу» курулушун жигердүү алга сүрөөдө. Укук коргоо кызматташтыгы деңгээлинде «Тяньван-2025» операциясы көрүнүктүү натыйжаларды берди: 2025-жылдын алгачкы 11 айында эле өлкө боюнча чет өлкөлөргө качып кеткен 782 адам кайтарылып келди, анын ичинен Эл аралык кылмыш полиция уюмунун кызыл кабарламасына киргизилген 36 адам бар. Кытай өзүнүн накта кадамдары менен дүйнөлүк коррупцияга каршы башкарууну дагы да адилеттүү, калыс жана натыйжалуу багытка карай үзгүлтүксүз илгерилетип келе жатат.

Барган сайын көптөгөн өлкөлөр Кытай Коммунисттик партиясы көйгөйлөргө тик кароого эрктүү гана эмес, аларды чечүүгө толук кудуреттүү экенин байкашууда. Австралиянын мурдагы премьер-министри Кевин Рудд (Лүквэн) Кытайдын коррупцияга каршы күрөшүнүн масштабынын чоңдугу, камтуу чөйрөсүнүн кеңдиги жана узактыгы таасирдүү экенин баса белгилеп: «Бул чынында эле жогорудан төмөн карай бүткүл өлкөнү камтыйт», - деп айткан.

Швециянын Коопсуздук жана өнүгүү саясаты институтунун изилдөөчүсү Фатумата Диало Кытайдын жаңы доордогу коррупцияга каршы аракеттери «масштабы да, узактыгы да жагынан мурда болуп көрбөгөндөй» экенин белгилеген. Молдова коммунисттер партиясынын төрагасы, мурдагы президент Владимир Воронин ККП өз көйгөйлөрүнө бетме-бет келип, үзгүлтүксүз өзүн-өзү оңдоого жана жаңыртууга батынаарын билдирген. ККПнын коррупцияга каршы күрөштөгү ийгилиги коммунисттик партиянын жашоо жөндөмдүүлүгү бар жана атаандаштыкка жөндөмдүү саясий партия экенин дагы бир жолу далилдеди.

Кытай Коммунисттик партиясы дүйнөлүк саясий партиялардын бийликти көзөмөлдөө жана чектөө механизмдери үчүн жаңы тажрыйба сунуш кылды. Ирактын лидерлери Кытайга сапары учурунда Кытай Коммунисттик партиясынын партияны ар тараптуу катуу башкаруу тажрыйбасын атайын үйрөнүшүп, мекенине кайтып келгенден кийин премьер-министр түздөн-түз жетектеген Коррупцияга каршы мамлекеттик жогорку комитетти түзүүнү демилгелешкен. Боливиянын Социализм үчүн кыймылы партиясы өзүнүн уставын кайра карап чыгууда Кытай Коммунисттик партиясынын дисциплинардык курулуш тажрыйбасын кабыл алып, дисциплинардык жазалоо ченемдерин тактап чыкты. Вьетнам Коммунисттик партиясы коррупцияга каршы күрөштү ырааттуу улантып, «тыюу салынган аймак жок, өзгөчө учур жок, артыкчылык жок» экенин баса белгилеп, жогорку даражалуу жетекчи кадрларды олуттуу түрдө текшерип, жазалап, институционалдык чектөөлөрдү жана бийликти көзөмөлдөөнү бекемдөөдө.

V. «Нөлдүк сумма» ой жүгүртүү ыкмасынан чечкиндүү баш тартуу, жаңы типтеги саясий партиялардын мамилелерин түзүүгө жаңы үлгү сунуштоо

Учурда геосаясий кагылыштар, цивилизациялык айырмачылыктар жана өнүгүүнүн тең салмаксыздыгы бири-бири менен чырмалышып, глобал-

дык башкаруу мурда болуп көрбөгөндөй чакырыктарга туш болууда. Кансыз согуш аяктаганы менен, кээ бир саясий партиялар дагы эле эски ой жүгүртүүнү улантып, идеологиялык чектер боюнча лагерлерге бөлүнүп, мамилелерди «нөлдүк сумма» ой жүгүртүү логикасы менен жөнгө салууда. Өз ара шектенүү, бөгөт коюу жана басым жасоо кадимки көрүнүшкө айланып, бул партиялар аралык диалог каналдарынын иштебей калышына жана башкаруу тажрыйбасы менен акылмандыгын бөлүшүүнү кыйындатууда. Климаттын өзгөрүшү, коомдук саламаттыкты сактоо, азык-түлүк коопсуздугу жана санариптик башкаруу сыяктуу глобалдык маселелер барган сайын курчуп бара жаткан бүгүнкү күндө, мындай карама-каршылыкка жана бөлүнүүгө негизделген байланыш модели замандын талабына таптакыр жооп бере албай калды.

Дүйнөнүн өнүгүү мыйзам ченемдүүлүгү мындай: биримдик жалпы гүлдөп-өнүгүүгө алып келет, ал эми ажырым баарына бирдей зыян алып келет. Башкы катчы Си Цзиньпин «башка бирөөнүн чырагын өчүрүү өзүбүздү жаркыратып жибербейт, башка бирөөнүн жолун тосуу да өзүбүздү алыс алып бара албайт» деп белгилеген. Протекционизмди жана лагердик тирешүүнү жайылтуу саясий партиялардын байланышында «бийик дубал» куруу менен барабар, ал эми чындыгында бул диалогдун күн нурун жана инновациянын абасын тосуп салууга алып келет.

Ар дайым ачык жана инклюзивдүү рухту карманып, кооз дүйнөнү курууга умтулган чоң мамлекеттин ири партиясы катары Кытай Коммунисттик партиясы идеологиялык чектер боюнча бөлбөөгө, чоң-кичине же күчтүү-алсыз деп мамиле кылбоого, өз идеяларын сыртка таңуулоого же насаат айтууга барбоого умтулат. Ал тең укуктуулук жана өз ара пайда көрүү негизинде дүйнөнүн бардык өлкөлөрүнүн ар кандай типтеги мыйзамдуу саясий партиялары жана саясий уюмдары менен диалогду жана пикир алмашууну кеңири жүргүзүп, өз ара ишенимди бекемдөө, күмөн саноолорду жоюу жана достук кызматташтыкты тереңдетүү багытын туруктуу карманат.

Кытай Коммунисттик партиясы глобалдык саясий партиялардын алмашуу жана кызматташтык аянтчаларын жигердүү түрдө куруп, дүйнө жүзүн

камтыган «достук түйүндөрүн» жана «кызматташтык тармагын» түзүүдө. Ал көп түрдүү эки тараптуу жана көп тараптуу партиялык диалог аянтчаларынын механизмдерин жигердүү алга сүрөп, «Кытай Коммунисттик партиясы жана дүйнөлүк саясий партиялар» жогорку деңгээлдеги диалог жыйындарын бир нече жолу өткөрдү. Ошондой эле партиялар аралык каналдар аркылуу тиешелүү аналитикалык борборлордун жана массалык маалымат каражаттарынын кызматташтык механизмдерин түзүп, глобалдык саясий партиялардын өнөктөштүк мамилелер тармагын үзгүлтүксүз байытып жана толуктап келет. 2024-жылдын аягына карата Кытай Коммунисттик партиясы дүйнөнүн 170төн ашык өлкөсүнүн 700дөн ашык саясий партиялары жана саясий уюмдары менен туруктуу байланышта болуп келе жатат.

Дүйнөнү кучагыбызга алганда гана эртеңки күнгө жете алабыз; кол кармашып бирге кадам таштаганда гана ишенимдүү жана узак жолду басып өтө алабыз. Кытай Коммунисттик партиясы дүйнө өлкөлөрүнүн саясий партиялары менен кол кармашып бирге жүрүп, партияны башкаруу, мамлекетти тескөө жана башкаруу тажрыйбасы боюнча пикир алмашууну тереңдетип, ар дайым дүйнөлүк тынчтыкты куруучу, глобалдык өнүгүүнүн салымын кошуучу жана эл аралык тартипти коргоочу болуу багытын туруктуу карма-нып, дүйнө өлкөлөрүнүн элдерине жакшылык жаратып, дүйнө үчүн көбүрөөк кызматташтык мүмкүнчүлүктөрүн түзүп, бардык өлкөлөрдүн биргелешип өнүгүшүнө жана гүлдөп-өсүшүнө умтулууда.

Корутунду

Улуу доор улуу идеяларды жаратат, улуу идеялар кубаттуу мамлекеттин кайра жаралуусуна багыттайт.

Жүз жылдык улуу партиянын бороон-чапкындай кайнаган тарыхый тереңдигине негизделип, дүйнөнүн жүз жылда бир келе турган чоң өзгөрүүлөрүнүн заманбап агымында туруп, жаңы доордо партияны башкаруу жана катуу тескөө, партияны гүлдөтүү жана чыңдоо боюнча улуу практикага жетекчилик кылуу процессинде Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы замандын талабына жараша жаралды.

Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы – «баштапкы максатты унутпоо, миссияны эсинде бекем сактоо» баалуулук умтулуусун бекем сактап, элди баарынан жогору койгон саясий позициясын даңазалайт, партияны ар тараптуу катуу башкаруунун башкы темасын жана негизги багытын баса белгилеп, кубаттуу мамлекетти курууга жана улуттун кайра жаралуусуна жетекчилик кылган чың жана кудуреттүү марксисттик саясий партияны калыптандырууну көздөйт.

Мына ушул – Кытай Коммунисттик партиясынын партияны гүлдөтүү жана чыңдоонун сыры жана ийгиликтин ачкычы.

Бул сыр партиянын ар тараптан жетекчилигин карманууда айкын көрүнүп, бүтүндөй партиянын бир кадамда жүрүүсүн, ынтымактуу жана биримдүү болушун камсыздайт; бул сыр саясий курулушту чыңдоо практикасында үзгүлтүксүз айгинеленип, партиянын бардык мүчөлөрүнүн ак ниет, таза жана жоопкерчиликтүү саясий сапатын калыптандырды; бул сыр идеологиялык негизде партияны курууда жана теория аркылуу партияны чыңдоодо

байытылып, өнүктүрүлүп, партиянын идеялык жактан жогорку деңгээлдеги биримдигин жана теориялык жактан заманга шайкеш өнүгүүсүн камсыздады; бул сыр катаал уюштуруу тутумун курууда айгинеленип, партиянын саясий жана уюштуруу артыкчылыктарын партияны башкаруу жана мамлекеттик башкаруунун натыйжалуулугуна айландырды; бул сыр тартипти оңдоп, жоопкерчиликти чыңдоодо жана коррупцияга каршы күрөштү тереңдетүүдө айгинеленип, партиянын саясий түпкү өңүн түбөлүк сактоого кепилдик берди; бул сыр партияны системалуу башкарууда, ченемдик актылар боюнча башкарууда айгинеленип, илимий жана катаал институционалдык тутум аркылуу партиянын узак мөөнөттүү бийлик жүргүзүүсүнө бекем кепилдик берди.

Чындык үчүн тоо-деңиздер алыс эмес, ой жүгүртүү үчүн мамлекеттик чек аралар чек эмес. Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясы жүз жылдык улуу партиянын чыңдалуу жолун багыттап, дүйнө саясий партиялары үчүн партияны башкаруу боюнча тандап алууга боло турган жаңы жолду сунуштоодо.

Тамыры тереңдин жалбырагы жашыл, булагы тереңдин агымы узак.

Жүз жылдык улуу партия, күчү кайнап турган чагы. Кытай Коммунисттик партиясы элге татыктуу, дүйнөгө татыктуу жана заманга татыктуу таптакыр жаңы баракты жазып жатат.

Басылманы даярдоо жөнүндө түшүндүрмө

«Си Цзиньпиндин партиялык курулуш боюнча идеясынын доордук өзгөчөлүктөрү жана дүйнөлүк мааниси» аттуу аналитикалык баяндамасынын тобунун жетекчилери болуп Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук партиялык мектебинин (Мамлекеттик административдик академиясынын) күнүмдүк иштерин тескеген директорунун орун басары Се Чуньтао жана «Синьхуа» маалымат агенттигинин директору Фу Хуа дайындалган. «Синьхуа» маалымат агенттигинин башкы редактору Лю Яньсун топтун жетекчисинин орун басары, Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук партиялык мектебинин (Мамлекеттик административдик академиясынын) директордун орун басары Ли Вэнтан жана «Синьхуа» маалымат агенттигинин башкы

редакторунун орун басары Жэнь Вэйдун жумушчу топтун жетекчисинин аткаруучу орун басарлары болуп дайындалышты. Кытай Коммунисттик партиясынын Борбордук партиялык мектебинин (Мамлекеттик административдик академиясынын) изилдөө тобунун мүчөлөрүнө Чжу Линцюн, Ван Дунцы, Чжэн Хуань, Мэн Сици, Ли Юцзяо, Шэнь Цзе, Ян На ж.б. кирсе, «Синьхуа» маалымат агенттигинин изилдөө тобунун мүчөлөрүнө Лю Ган, Фу Янь, Янь Цилей, Чжан Цзянь, Мао Юн, Ван Цзинбо, Лю Цзяминь, Ли Цзяньго, Ли Янань, Шао Кунь, Цинь Яньян, Сюн Фэн, Лю Чаң, Чэнь Хунъи, Ван Евэй ж.б. кирди.

Баяндаманы жазуу жана которууда Кытайдын Чет тилдер басмасы башкармалыгы англис, орус жана кыргыз тилдеринде котормо жагынан колдоо көрсөттү. Ошондой эле Заманбап Кытай жана дүйнө изилдөө институтунун эксперттери жана окумуштуулары Фань Даци, Люй Вэньбао ж.б. кеп-кеңештерин берип, жардам көрсөтүштү. Ушуга байланыштуу аларга чын жүрөктөн ыраазычылык билдиребиз.

